

MET DE AANZEGGING:

- a. dat indien de gedaagde verzuimt advocaat te stellen of hierna te noemen griffierecht niet op tijd betaalt en de voorgeschreven termijnen en formaliteiten in acht genomen zijn, de rechter verstek tegen de gedaagde zal verlenen en de hierna omschreven vordering zal toewijzen, tenzij deze hem onrechtmatig of ongegrond voorkomt;
- b. dat bij verschijning in het geding van gedaagde een griffierecht zal worden geheven, te voldoen binnen vier weken te rekenen vanaf het tijdstip van verschijning;
- c. dat de hoogte van de griffierechten is vermeld in de meest recente bijlage behorend bij de Wet griffierechten burgerlijke zaken, die onder meer is te vinden op de website: www.kbvg.nl/griffierechtentabel;
- d. dat van een persoon die onvermogen is, een bij of krachtens de wet vastgesteld griffierecht voor onvermogenen wordt geheven, indien hij op het tijdstip waarop het griffierecht wordt geheven heeft overgelegd:
  - i. een afschrift van het besluit tot toevoeging, bedoeld in artikel 29 van de Wet op de rechtsbijstand, of indien dit niet mogelijk is ten gevolge van omstandigheden die redelijkerwijs niet aan hem zijn toe te rekenen, een afschrift van de aanvraag, bedoeld in artikel 24, tweede lid, van de Wet op de rechtsbijstand; dan wel
  - ii. een verklaring van het bestuur van de raad voor rechtsbijstand, bedoeld in artikel 7, derde lid, onderdeel e, van de Wet op de rechtsbijstand waaruit blijkt dat zijn inkomen niet meer bedraagt dan de inkomens bedoeld in de algemene maatregel van bestuur krachtens artikel 35, tweede lid, van die wet;

TENEINDE:

Alsdan en aldaar te horen eisen en concluderen:

INLEIDING

1. Eisers in deze procedure zijn de Stichting **NATIONAAL COMITÉ TEGEN VERPLICHTE MONDKAPJES** (hierna: de Stichting Ademvrij) alsmede de vereniging met volledige rechtsbevoegdheid **ALGEMENE NEDERLANDSE BURGERBELANGEN VERENIGING** (hierna: ANBB).

2. De Stichting Ademvrij is opgericht op 22 januari 2021 te Lelystad met onder meer als doel, zowel in als buiten rechte bewustzijnsbevordering rondom het Coronabeleid te creëren om terugkeer naar de normale situatie van voor de coronamaatregelen te bewerkstelligen en het verrichten van al wat hiermee verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn (**productie 1**). De Stichting is feitelijk een uitvloeisel van een reeds lang voor haar oprichting ontstane beweging van burgers die zich in toenemende mate niet kunnen verenigen met de grondrechten beperkende maatregelen, waaronder het dragen van een mondneusmasker, die van overheidswege werden afgekondigd in verband met het SARS-CoV-2 virus.
3. De ANBB, opgericht per 12 augustus 2020 is een vereniging die de belangen van een substantieel aantal burgers behartigt met betrekking tot maatschappelijke relevante kwesties (**productie 2**). De ANBB voorziet daartoe met een elektronisch platform, dat haar leden in staat stelt om hun opinies kenbaar te maken. Deze opinies leiden tot gehouden referenda, waarvan de uitkomsten dienen als basis voor de ANBB om ter zake politieke, juridische dan wel (sociale) media acties namens haar leden te ondernemen.
4. Uit een van de gehouden referenda is naar voren gekomen dat een groot deel van de ANBB leden (zeker 99%) sterk de behoefte heeft tot een algehele afschaffing van de mondkapjesplicht. De Stichting Ademvrij en ANBB beogen met deze bodemprocedure een algehele afschaffing van de mondkapjesplicht in Nederland. Voor de leesbaarheid van de dagvaarding worden beiden partijen in de dagvaarding gezamenlijk aangeduid als ‘De Stichting’ in enkelvoud.

- *Aanleiding*

5. In de Wet publieke gezondheid (Wpg) is vastgelegd hoe infectieziekten als SARS-COV-2 opgespoord en bestreden moeten worden. SARS-COV-2 is als een ziekte in de A-categorie aangemerkt. Dat is de categorie van besmettelijke ziekten waarbij snel vergaande maatregelen mogen worden genomen om de verspreiding ervan te voorkomen, zonder dat de normale, soms tijdrovende, procedures hoeven te worden gevolgd. Per 1 december 2020 is een nieuw hoofdstuk (Hoofdstuk Va) ingevoegd in de Wpg als gevolg van de inwerkingtreding van de Tijdelijke wet maatregelen covid-19. Het nieuw ingevoegde hoofdstuk in de Wpg bevat een delegatiebepaling aan de Ministers, op basis waarvan zij de op 1 december 2020 in werking getreden Ministeriële Regeling Aanvullende Mondkapjesverplichting Covid-19 (hierna te noemen: ‘de Regeling’) hebben afgekondigd. In hoofdstuk 2a van de Regeling is per ingaande op 1 december 2020 een mondkapjesplicht opgenomen voor personen aanwezig in/op publieke binnenruimten, stations, luchthavens, onderwijsinstellingen en voor contactberoepen. Per 26 juni 2021 is op onderdelen een versoepeling (mits de 1,5 meter maatregel gewaarborgd kan worden) tot 1 september 2021 afgekondigd.

6. De mondkapjesplicht wordt door de Staat gerechtvaardigd omdat het een bijdrage *zou kunnen* leveren (de Staat erkent dat dit niet bewezen is) aan het verminderen van de verspreiding van het coronavirus. De Stichting stelt zich op het standpunt dat de mondkapjesplicht een te vergaande beperkende maatregel is, daar er a) geen overtuigend bewijs is dat het dragen van mondneusmaskers of een draagplicht effectief zijn tegen verspreiding van het virus; b) er overtuigend bewijs is dat zowel het dragen van mondneusmaskers als een draagplicht *niet* effectief zijn tegen verspreiding van het virus; c) er sterke aanwijzingen zijn dat het dragen van mondkapjes zelfs leidt tot méér besmettingen; en d) er overtuigend bewijs is dat het dragen van mondneusmaskers ernstige risico's inhoudt voor de volksgezondheid en schade toebrengt, zowel lichamelijk als psychisch, aan de dragers alsmede gezonde sociale relaties verstoort.
7. Het recht om in vrijheid en geheel onbelemmerd te kunnen ademen is ieders geboorterecht en wellicht een van de meest essentiële grondrechten die een mens heeft (het raakt aan de lichamelijke integriteit). De mondkapplicht schendt dat recht. Een door de overheid opgelegde dwang om een mondneusmasker te dragen is zeker geen "lichte" maatregel. Het is een verregaande inbreuk op het zelfbeschikkingsrecht van de burger in vele dagelijkse, onontkoombare situaties: in supermarkten en winkels, horecagelegenheden, scholen, het openbaar vervoer en andere openbare ruimten. Voor miljoenen werknemers die hun werk moeten verrichten in deze situaties is dit dwangmiddel, want dat is het, nóg ingrijpender: een zeer zware dagelijks terugkerende belasting van hun werkomstandigheden waaraan zij niet kunnen ontsnappen. De Regeling is vergelijkbaar met bijvoorbeeld een wettelijke verplichting aan vrouwen om een hoofddoek te dragen op openbare plaatsen, een ingreep die nauwelijks denkbaar is in onze rechtstaat zolang hier nog enige individuele vrijheid bestaat. De mondkapplicht is echter nog ingrijpender dan een hypothetische hoofddoekplicht want mondneusmaskers belemmeren een vrije ademhaling en ontnemen het zicht van mensen op elkaars gezichtsuitdrukking.
8. Vast staat dat de verplichting tot het dragen van een mondkapneusmasker een inperking is van grondrechten¹. Om grondrechten te mogen beperken moet worden voldaan aan de eisen die de Grondwet en Verdragen daaraan stellen. De Grondwet vereist dat beperkingen steeds herleidbaar zijn tot een specifieke wet in formele zin. Om de Grondwet te mogen beperken geldt dat de Grondwet deze moet toelaten op grond van een specifieke clausulering; zij zijn neergelegd in specifieke algemeen verbindende voorschriften (regelgeving); waarbij het zwaartepunt bij de formele wetgever ligt, en beperking bij lagere regelgeving alleen is toegestaan als de Grondwet dat toelaat en de formele wetgever uitdrukkelijk delegeert. Bij de mondkapjesplicht heeft de formele wetgever Hoofdstuk Va toegevoegd aan de Wpg waarin een delegatiebepaling is opgenomen die de Ministers de bevoegdheid geeft de Regeling af te kondigen. Er is dus sprake van een zoge-

---

¹Zie de uitspraken ECLI:NL:RBAMS:2020:4057 en ECLI:NL:RBDHA:2021:268

naamde kaderwet. De Stichting acht het onjuist dat een inperking van grondrechten ongeclausuleerd via een ministeriële regeling kan worden opgelegd. Vanaf overweging 74 wordt deze wet-systematiek nader toegelicht.

9. De Stichting stelt zich eveneens op het standpunt dat de inperking van grondrechten niet voldoet aan de belangrijke eis dat beperkingen voldoende duidelijk en noodzakelijk zijn voor het doel dat zij dienen. Volgens het EVRM en het EU-Handvest geldt ten aanzien van grondrechtenbeperkingen namelijk dat het verdrag deze moet toelaten op grond van een specifieke (EVRM) dan wel een generieke (EU-Handvest)clausulering; zij zijn neergelegd in normen die kenbaar en voorzienbaar zijn; waarbij in beginsel niet relevant is door welke regelgever de beperkingen zijn gegeven; zij alleen zijn toegestaan voor zover zij noodzakelijk en proportioneel zijn in het belang van de in het EVRM of het EU-Handvest genoemde doelcriteria. Onder het EU-Handvest is tevens vereist dat de kern van het recht intact wordt gelaten.
10. Inmiddels staat vast dat de Infection Fatality Rate (IFR) van COVID-19 wereldwijd gemiddeld 0,15% bedraagt.² Dit wijkt niet af van het IFR van een stevige griep. De gemiddelde leeftijd van de overledenen ligt rond de 82 jaar, ongeveer gelijk aan de gemiddelde levensverwachting in Nederland. Een belangrijk onderdeel bij de toetsing of de inperking van het zelfbeschikkingsrecht proportioneel is, behelst het afwegen van belangen. Ook in een situatie waarin een virus is uitgebroken en de volksgezondheid (in welke mate dan ook) in het geding is. Desondanks is op geen enkel moment een proportionaliteitstoets gehanteerd. In elk geval niet door de Staat. Een logische vraag is bijvoorbeeld of het proportioneel is om van miljoenen niet-besmettelijke gezonde mensen (waaronder zelfs kinderen vanaf een bepaalde leeftijd) te verlangen dat zij mondneusmaskers dragen terwijl dit per definitie nutteloos is (er bestaat immers geen bewijs dat asymptomatische, gezonde mensen het virus kunnen overdragen, zie hiervoor eveneens productie 5), en terwijl ook voor besmettelijke personen het mondneusmasker ineffectief is tegen virusverspreiding en zelfs kan leiden tot een grotere verspreiding. Vanaf overweging 81 wordt hier nader op ingegaan.
11. Bovendien, als uit moet worden gegaan van het feit dat mondneusmaskers niet effectief zijn en besmettingen niet tegenhouden en evenmin dragers ervan beschermen tegen het virus kunnen mondneusmaskers niet als hygiënemaatregel of persoonlijk beschermingsmiddel in de zin van de Wpg worden aangemerkt en waren de Ministers niet bevoegd tot afkondiging van de Regeling. Dit standpunt wordt vanaf overweging 89 besproken. Uit de toelichting van de Regeling blijkt daarbij dat deze tot stand is gekomen op basis van de wens om de mondkapjesplicht in te voeren. De Regeling is dan ook ondeugdelijk gemotiveerd en bovendien gezien de uitzonderingsregeling

---

² Reconciling estimates of global spread and infection fatality rates of COVID-19: An overview of systematic evaluations (vindplaats: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/eci.13554>).

die in de Regeling is opgenomen, rechtsonzeker en leidt tot willekeur, met name ten aanzien van gehandicapten en chronisch zieken. Zie in dit verband het besprokene vanaf overweging 96.

12. Tot slot wordt in deze dagvaarding nog een paragraaf gewijd aan de mondkapjesplicht bij kinderen. In de Regeling worden kinderen van dertien jaar en ouder verplicht in het openbaar verkeer, publieke ruimten en onderwijsinstellingen e.d. mondneusmaskers te dragen. Naast de lichamelijk schadelijke gevolgen die het dragen van mondneusmaskers met zich meebrengt, is de mondkapplicht juist voor deze doelgroep desastreus. De weigering (al dan niet op medische gronden) tot het dragen ervan leidt tot excessen en onbegrip. De Stichting meent dat kinderen en jongeren beschermd moeten worden tegen deze maatregel en de belangen van deze psychisch kwetsbare categorie, voor wie de kans op ernstige klachten n.a.v. een besmetting met het SARS-COV-2 virus overigens nihil is, niet danwel nauwelijks zijn meegewogen in het coronabeleid. Dit standpunt van de Stichting wordt vanaf overweging 110 besproken.
13. Gezien de voormelde standpunten eist de Stichting primair een verklaring voor recht dat Hoofdstuk Va van de Wpg danwel in ieder geval artikel 58 j. van de Wpg alsmede de Regeling geheel onrechtmatig zijn en daarmee onverbindend moeten worden verklaard danwel dat deze in haar geheel buiten werking worden gesteld. Subsidiair eist de Stichting de Regeling buiten toepassing te verklaren ten aanzien van kinderen tot 18 jaar oud.

- Rol van de rechter

14. In een tweetal kortgeding procedures is reeds een uitspraak in voorlopige voorziening gedaan over de mondkapjesplicht bij een ieder alsmede bij kinderen op school³ (**productie 3**). In beiden uitspraken bespreekt de voorlopige voorzieningenrechter de marginale toetsing alsmede de stelling dat afwegingen omtrent het gekozen beleid en de in het kader van de maatregelen te nemen proportionaliteit een politieke afweging zou betreffen en dit bij uitstek een keuze is die tot het politieke domein zou behoren.
15. Deze uitspraken geven aanleiding om alvorens de inhoud van de beroepsgronden te bespreken, kort in te gaan op de rol van de rechter en op welke onderdelen een volle toetsing plaats zal moeten vinden.
16. Overheidshandelen moet op een wet zijn gebaseerd en aan rechterlijke toetsing kunnen worden onderworpen. In het kader van de machtenscheiding en de checks and balances is het van belang dat de rechterlijke macht de wetgevende en uitvoerende macht controleert (en zichzelf vooral niet als een soort verlengstuk en dienaar van voornoemde machten beschouwt en gedraagt). De schei-

---

³ECLI:NL:RBDHA:2021:982 en ECLI:NL:RBDHA:2021:6211

ding der machten betekent immers dat de machten bevoegdheden hebben gekregen voor de controlefunctie ten opzichte van elkaar, zodat geen enkele macht absolute zeggenschap hoort te hebben op zijn terrein.

17. Het is de rechter verboden formele wetten te toetsen aan de Grondwet. De grondwetgever heeft het oordeel over de vraag met welke bepalingen van de Grondwet bij het tot stand brengen van wetten rekening moet worden gehouden en op welke manier dit moet gebeuren, uitsluitend aan de wetgever zélf willen doen toekomen. Omdat de rechter formele wetten niet aan de Grondwet mag toetsen, ligt de controle op grondwetsconformiteit uitsluitend bij de wetgever zelf. Dat schept een bijzondere verantwoordelijkheid. Het aan de rechter gerichte toetsingsverbod impliceert een aan de wetgever gericht gebod tot zorgvuldige toetsing aan de Grondwet. Dit brengt met zich dat de formele wetgever bij het formuleren van beperkingen op de uitoefening van grondrechten ook materiële criteria moet aanleggen, die onder meer kunnen worden gevonden in voldoende specificiteit en proportionaliteit. Deze criteria vereisen een grondige belangenafweging waarbij het belang van bescherming van het grondrecht zwaar dient te wegen.
18. Ten aanzien van de wetgeving die toeziet op de mondkapjesregeling is er sprake van een kaderwet. Het is juist dat de inperking van grondrechten in hoofdstuk Va van de Wpg niet getoetst mag worden aan de Grondwet. Echter, de toets of de kaderwet zoals deze heden is vormgegeven, juridisch juist is, ligt wel voor ter toetsing. Het is immers van belang dat de delegatiebepaling in de wet in formele zin de rechter voldoende houvast biedt om de wettigheid van deze ministeriële regeling vol te kunnen toetsen. De gekozen wetssystematiek ligt dan ook aan UEA voor ter toetsing.
19. Met betrekking tot de Regeling is de Grondwet, alsmede de rol die het EVRM en het EU-Handvest in de rechtspraak over de toepassing van bevoegdheden en de verenigbaarheid daarvan met grondrechtenbepalingen spelen, groot: toetsing van formeel-wettelijke bepalingen door de rechter aan deze verdragen en de Grondwet is toegestaan en geboden. Wettelijke voorschriften waaronder de bestreden Regeling dienen buiten toepassing te blijven als die toepassing niet verenigbaar is met een ieder verbindende verdragsbepalingen alsmede grondrechten. Uit drie EHRM-uitspraken over Nederland met betrekking tot een ‘schending van artikel 8 EVRM’ stelde het Hof vast dat Nederland artikel 8 EVRM heeft geschonden wegens het niet voldoen aan de eis van ‘noodzakelijkheid in de democratische samenleving’ en/of ‘voorzienbaarheid bij wet’⁴. Deze drie uitspraken

---

⁴ Noot: Appl. no. 7094/06, ECLI:CE:ECHR:2012:0214JUD000709406, AB 2012/275 m.nt. T. Barkhuysen en M.L. van Emmerik, JB 2012/78 m.nt. G. Overkleeft-Verburg, EHRC 2012/87 m.nt. M.M. Groothuis, NJ 2013/484 m.nt. E.J. Dommering. Appl. no. 39315/06, ECLI:CE:ECHR:2012:1122JUD003931506, Mediaforum 2013 nr. 1, p. 25-30 m.nt. A.W. Hins, EHRC 2013/36 m.nt. S.P. Poppelaars. Annotatie De Mos bij EHRC 2013/36.

illustreer dat, op grond van artikel 8 EVRM, er indringend op rechtmatigheid moet worden getoetst. Ook dit betekent dat de rechter ten aanzien van deze beroepsgrond ‘vol’ moet toetsen. Van een terughoudende toetsing is hier geen sprake.

20. Eveneens is het de taak van de rechter om de Regeling aan de Grondwet en de Verdragen te toetsen en te beoordelen of de Regeling voldoet aan de criteria van voldoende specificiteit, proportionaliteit en evenredigheid. De vraag of mondneusmaskers effectief zijn dient hierbij te worden beantwoord. Immers, als mondneusmaskers niet effectief blijken, dan kan aan voormelde criteria nimmer zijn voldaan. De algemene beginselen van behoorlijk bestuur en in meerdere mate het rechtzekerheidsbeginsel en het legaliteitsbeginsel gebieden dat wetten en de uitvoering voor een ieder duidelijk zijn en ten aanzien van de wijze van uitvoering daarvan, met name indien de verantwoordelijkheid voor de uitvoering daarvan wordt neergelegd bij bedrijven, organisaties en particulieren met de mogelijkheid tot sanctionering bij het niet vervullen van de zorgplicht door middel van handhaving en boetes. Daarbij moet worden gesteld dat handhaving is voorbehouden aan politie en Buitengewone Opsporingsambtenaren (indien neergelegd in hun mandaat).
21. Resumerend: het feit dat de Staat bepaalde afwegingsruimte heeft waar een bepaalde beleids- of beoordelingsvrijheid is toegekend, laat onverlet, dat een toetsing aan de eisen van het recht moet plaatsvinden, waaronder die van noodzakelijkheid, evenredigheid en deugdelijke motivering. De vraag of mondneusmaskers effectief zijn en de maatregelen voldoen aan de eisen van proportionaliteit, subsidiariteit, noodzakelijkheid en evenredigheid, alsmede de vraag of de Staat alle belangen moet en heeft afgewogen (en dus niet slechts de adviezen van het OMT, WHO en ECDC mag volgen) ligt aan UEA voor en dienen vol te worden getoetst. Van een terughoudende toetsing van de rechter op deze punten is dan ook geen sprake.

MEDISCH-WETENSCHAPPELIJKE ONDERBOUWING MONDNEUSMASKERPLICHT

22. Er is in de loop der jaren veel onderzoek gedaan naar het nut van diverse soorten mondneusmaskers voor het tegengaan van met name het influenza-luchtwegvirus, dat zich op dezelfde manier verspreidt als het coronavirus. In de basis komen alle onderzoeken tot de conclusie dat niet bewezen is dat mondneusmaskers tegen de verspreiding van deze virussen werken. Dat mondneusmaskers niet effectief zijn tegen virusverspreiding is meerdere malen door officiële gezondheidsautoriteiten in binnen- en buitenland, waaronder het RIVM, en door onze ministers, bevestigd (**productie 4**) en blijkt ook uit de OMT-adviezen en de bijbehorende wetenschappelijke rapportages die de grondslag vormen voor de Regeling.

23. In **productie 5** wordt een uitgebreide analyse overgelegd van de wetenschappelijke onderbouwing van de mondkapjesplicht – zijnde de OMT-adviezen en de bijbehorende wetenschappelijke rapportages - waaruit blijkt dat de OMT-adviezen zelf alsmede de rapportages impliciet en soms ook expliciet erkennen dat de wetenschappelijke basis voor de Regeling ontbreekt en dat hun advies om tot een mondkapjesplicht over te gaan vrijblijvend is. Dat wil zeggen, het OMT en de wetenschappelijke rapporten stellen dat de regering een mondkapjesplicht *kan* invoeren, indien zij dat wenst, maar erkennen ook dat nut en noodzaak van zo'n plicht niet kunnen worden onderbouwd. Uit productie 5 blijkt tevens dat de OMT-adviezen en de bijbehorende wetenschappelijke rapportages gebrekkig, eenzijdig en onvolledig zijn daar zij negeren dat er a) overtuigend wetenschappelijk bewijs is dat mondneusmaskers *niet* effectief zijn tegen virusverspreiding en zelfs kunnen leiden tot méér besmettingen, b) een mondkapjesplicht niet leidt tot een reductie van het aantal besmettingen, en c) het dragen van mondkapjes fysieke, mentale en sociale schade met zich meebrengt. De bronnen waarop deze stellingen zijn gebaseerd, worden naast de belangrijkste conclusies in dit hoofdstuk, ook besproken in productie 5.
24. In dit hoofdstuk zullen met name de onderzoeken die als basis hebben gediend bij de totstandkoming van de Regeling worden besproken, te weten: een advies van het OMT van 14 oktober 2020⁵ (**productie 6**), en een OMT-advies van 4 mei 2020 (**productie 7**)⁶, welke zich beroepen op een rapport van het European Centre for Disease Prevention and Control (ECDC)⁷ van 8 april 2020 (**productie 8**) en in mindere mate op een rapport van de WHO⁸ van 1 en 5 juni 2020 (**productie 9**). Van het ECDC-artikel is een update verschenen op 15 februari 2021 (**productie 10**)⁹. Andere rapportages zijn bij de totstandkoming van de Regeling buiten beschouwing gelaten.
25. Voorafgaand aan de bespreking van de hiervoor genoemde rapportages wordt gewezen op een drietal algemene tekortkomingen van de rapportages:
- a) Ten eerste richten alle rapportages zich uitsluitend op virusoverdracht door “druppels” en negeren virusoverdracht door aerosolen. Bij alle analyses wordt niet gekeken of virusdeeltjes worden tegengehouden, maar of “ademhalingsdruppels” worden tegengehouden, waarbij de aanname

⁵ Advies 80e OMT COVID-19 d.d. 14 oktober 2020: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2020/10/14/advies-nav-80e-omt>

⁶ <https://www.rivm.nl/documenten/covid-19-toepassing-mondneusmakers-openbare-ruimten>

⁷ European Centre for Disease Prevention and Control. Using face masks in the community: Reducing COVID19 transmission from potentially asymptomatic or pre-symptomatic people through the use of face masks, 8 April 2020. Stockholm: ECDC 2020 hierna te noemen ‘ECDC artikel’, rapport is geactualiseerd op 15 februari 2021, <https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/using-face-masks-community-reducing-covid-19-transmission>; het oorspronkelijke rapport staat niet meer online maar is in ons bezit in PDF-vorm

⁸ Physical distancing, face mask, eye protection to prevent person-to-person transmission of SARS cov2 and COVID-19. A Systematic review and meta analyse”. Chu et al, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7263814/>

⁹<https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/using-face-masks-community-reducing-covid-19-transmission>

is dat het tegenhouden van ademhalingsdruppels automatisch betekent dat virusoverdracht wordt voorkomen. Dit is een onjuiste aanname, daar virusdeeltjes zich voornamelijk verspreiden door aerosolen, die vele malen kleiner zijn dan druppels. Hier komen wij in het onderstaande later op terug.

b) Ten tweede gaan de rapportages er vanuit dat het “tegenhouden” van druppels hetzelfde is als het vernietigen van het virus. Indien een mondneusmasker virusdeeltjes zouden tegengehouden, bevinden zij zich vervolgens in het mondneusmasker en kunnen alsnog worden overgebracht. Alleen een strikt medisch behandelingsprotocol kan ervoor zorgen dat de deeltjes niet alsnog worden overgebracht. Een dergelijk protocol kan in de niet-medische dagelijkse praktijk onmogelijk worden gevolgd. Het niet-volgen van het protocol leidt echter tot méér in plaats van minder kans op besmetting, zoals in de ECDC-rapportage ook expliciet wordt vermeld. Ook hier komen wij in het navolgende op terug.

c) Ten derde richten de rapportages zich uitsluitend op onderzoeken waaruit enige effectiviteit van mondneusmaskers zou kunnen blijken en verzuimen zij in te gaan op de talloze onderzoeken die aantonen dat mondneusmaskers niet effectief zijn, de vele onderzoeken die aantonen dat ze schadelijk of risicovol zijn, en de epidemiologische onderzoeken die overtuigend bewijs leveren dat er geen relatie bestaat tussen invoering van een mondkaplicht en virusbesmettingen. De rapportages zijn, met andere woorden, slechts op zoek naar bevestiging voor een mondkapjesregeling, en negeren iedere poging tot falsificatie. Dit is een volstrekt onwetenschappelijke houding. De ECDC- en WHO-rapportages kunnen dan ook niet anders worden gezien dan als beleidsondersteunende rapporten, niet als wetenschappelijke studies.

26. Ook wordt opgemerkt dat de Regeling pas is ingegaan per 1 december 2020, een half jaar na de uitbraak van de pandemie. In dat half jaar vond de regering en het OMT het niet nuttig of noodzakelijk een mondkaplicht in te voeren. De regering heeft nooit enig aanvullend bewijs geleverd dat nieuwe kennis of voortschrijdend inzicht een dergelijke maatregel noodzakelijk zou maken. Sterker nog, nota bene de strafbaarstelling van het niet dragen van een mondneusmasker op bepaalde publieke plaatsen (slechts enkele maanden na de expliciete uitlatingen van Ministers dat het dragen van de mondneusmasker geen zin heeft) heeft de Staat gebaseerd op onderzoeken en rapportages waaruit blijkt dat niet is aangetoond dat mondneusmaskers werken tegen de verspreiding van een virus als het onderhavige. Niet valt in te zien hoe iets dergelijks in een democratische rechtsstaat mogelijk is.

- *bespreking ECDC-artikel*

27. Het ECDC-artikel stelt dat “*het gebruik van mondmaskers in het openbare leven kan worden overwogen*”. Het artikel stelt verder dat “*het gebruik van mondmaskers in de openbare ruimte*”.

kan dienen als middel voor beheersing bij de bron om de verspreiding van de infectie in de samenleving te verminderen door de uitscheiding van ademhalingsdruppeltjes van [presymptomatische] personen.” Van belang is het woordje ‘kan’. Het ECDC-artikel stelt niet dat mondneusmaskers effectief zijn, maar slechts dat het dragen ervan als middel **kan** dienen. Uit de aanbevelingen van het ECDC kan dan ook niet de conclusie worden gerechtvaardigd dat mondneusmaskers effectief zijn. Dit wordt in dit advies ook niet wetenschappelijk onderbouwd. Het ECDC-artikel stelt juist letterlijk:

“Er zijn geen aanwijzingen dat niet-medische mondmaskers of andere gezichtsbedekkingen een effectief middel voor ademhalingsbescherming zijn voor de drager van het masker. Over het geheel genomen bleken verschillende niet-medische mondmaskers een zeer laag filterrendement te hebben (2–38%). In één onderzoek bleek het gebruik van katoenen chirurgische maskers zelfs een hoger risico op penetratie van micro-organismen en influenza-achtige ziekteverwekkers op te leveren dan niet-gebruik van maskers. [.....]. Er is beperkt indirect bewijs waaruit blijkt dat van verschillende materialen vervaardigde niet-medische mondmaskers de afgifte van door hoesten vrijkomende ademhalingsdruppels in de omgeving kunnen verminderen [.....].”

28. Uit voormelde citaten blijkt een innerlijke tegenstrijdigheid. Als het mondmasker de drager niet beschermt, impliceert dit dat het virus niet door het mondmasker wordt tegengehouden. De stelling dat het masker beschermt dan wel verspreiding van het virus tegen zou kunnen gaan is dan ook niet logisch. Ook de stelling dat er “beperkt indirect bewijs” zou bestaan waaruit zou blijken dat een medisch mondneusmasker de afgifte van door hoesten vrijkomende ademhalingsdruppels in de omgeving kan verminderen, is een conclusie die niet getrokken kan worden. Het ECDC-artikel verwijst hierbij namelijk slechts naar één onderzoek uit China dat hierop zou moeten wijzen. Uit dat onderzoek kan de conclusie dat mondneusmaskers indirect zouden kunnen helpen echter niet zomaar getrokken worden. In dat onderzoek wordt namelijk gemeld:

“Het is niet bekend of het gebruik van deze maskers in de openbare ruimte verband houdt met de lagere COVID-19-percentages die in sommige van deze landen worden waargenomen, omdat maskergebruik slechts een van de vele responsmaatregelen en -praktijken is die in deze landen zijn toegepast en daar meer aandacht wordt besteed aan praktijken op het gebied van ademhalingsetiquette en handhygiëne dan elders.”

29. Het gestelde beperkt indirecte bewijs dat mondneusmaskers eventueel zullen kunnen helpen bij het tegengaan van het virus staat dan ook wetenschappelijk niet vast en blijkt niet uit het ECDC-artikel. In de uitspraak van de rechtbank Den Haag d.d. 11 februari 2021 (productie 3) overweegt de voorlopig voorzieningenrechter in overweging 4.7 dat het ECDC het gebruik van mondneusmaskers onder omstandigheden zou aanbevelen. De rechter verzuimt echter te vermelden dat in hetzelfde artikel wordt gesteld dat de effectiviteit van het gebruik van mondneusmaskers niet is

aangetoond. In de uitspraak van 17 juni 2021 (productie 3) wordt in overweging 4.6 door de rechter gesteld dat nu in de ECDC rapportage staat vermeld dat het gebruik van mondneusmaskers de verspreiding door de drager van ademhalingsdruppels in de omgeving kan verminderen, kan worden afgeleid dat het dragen van een mondkapje mogelijk een positief effect heeft op de inperking van de verspreiding van het coronavirus. Echter, in beiden uitspraken wordt verzwegen dat in de ECDC-update wordt gesteld dat de “zekerheid van de bewijsvoering” voor enige effectiviteit “zeer laag” is en geen enkel kwalitatief deugdelijk onderzoek de effectiviteit bewijst. Dit kan overigens ook niet aangezien een dergelijk onderzoek gewoonweg niet bestaat.

30. De ECDC-update die in februari 2021 verscheen brengt hierin geen verandering. De ECDC-update verwijst expliciet naar 9 zogeheten “randomised controlled trials” (RCTs), de hoogste standaard van geneeskundig onderzoek. Hiervan liet geen enkele een statistisch significant effect van het gebruik van mondneusmaskers zien. Het ECDC ziet dat merkwaardigerwijs als een gebrek aan bewijs voor de effectiviteit van maskers, maar verzuimt, evenals de voorlopige voorzieningenrechter in de uitspraak van 17 juni 2021 (productie 3) de logische conclusie te trekken dat de RCTs hiermee juist aantonen dat mondkapjes *niet* effectief zijn. Zou dit anders zijn, dan zouden er immers wel positieve resultaten zijn gevonden.
31. Hierbij opgemerkt dat in laatstgenoemde uitspraken de voorlopige voorzieningenrechtters er ten onrechte aan voorbij gaan dat de Staat niet heeft aangetoond dat mondkapjes verspreiding van en besmetting met van het virus voorkomen en dat in de basis alle onderzoeken over mondkapjes tot de conclusie komen dat **niet bewezen** kan worden dat mondkapjes werken. Ten onrechte neemt de rechtbank dus aan dat er enige werking van de mondkapjes uitgaat en draait de bewijslast om door de bewijslast van de stelling dat mondneusmaskers wel zouden werken bij de Stichtingen te leggen. Dit is de wereld op z'n kop.

- *Bespreking OMT-adviezen*

32. Uit de OMT-adviezen van 4 mei en 13 oktober 2020 kan eveneens niet worden geconcludeerd dat een mondkapjesplicht noodzakelijk is om het SARS-CoV-2 virus te bestrijden. Zo melden deze adviezen dat het effect van het dragen van mondkapjes in de openbare ruimten in de literatuur niet eenduidig is en de resultaten uit de beschikbare studies elkaar tegen spreken. Het OMT erkent daarmee dat de effectiviteit van het dragen van een mondneusmasker niet is aangetoond. In de OMT-adviezen is de woordkeuze ook; ‘*dragen mogelijk enigszins bij*’ en ‘*beschermen de drager in zeer beperkte mate*’ en ‘*door de beperkte bescherming is mondneusbescherming niet geschikt als vervanging van social distancing*’. Dit verklaart ook dat het RIVM in de media altijd het standpunt heeft ingenomen dat deze maatregel niet door het OMT wordt geadviseerd en zoals Van Dissel het verwoordde een ‘politieke keuze’ is.

33. In haar advies van 13 oktober 2020 vraagt het OMT aandacht voor een eenduidige lijn voor wat betreft mondneusmaskers, maar onthoudt zich verder van een oordeel over de medische noodzakelijkheid ervan. In de uitspraak van 11 februari 2021 (productie 3) heeft uw rechtbank gesteld dat de Staat grote waarde aan onder meer haar ‘eigen deskundige adviseurs’ mag hechten. Deze uitspraak is onbegrijpelijk. De Staat is immers wat de invoering van de mondkapverplichting betreft niet zodanig, blijkens voormelde OMT-adviezen, door haar ‘eigen deskundige adviseurs’ geadviseerd.
34. In de uitspraak van 17 juni 2021 (productie 3) doet de voorlopige voorzieningenrechter voorkomen dat het OMT zulks zou hebben geadviseerd. De rechtbank overweegt (overweging 4.5) dat het OMT het kabinet aanspoort een knoop door te hakken over het al dan niet verplicht stellen van mondkapjes in de publieke ruimte met de opmerking dat het OMT daarbij wijst op de zorgelijke epidemiologische situatie in Nederland en het feit dat de heftige maatschappelijke discussie over het gebruik van mondkapjes de algemene communicatie en de naleving van andere coronamaatregelen verstoort.
35. Uit deze overwegingen blijkt juist dat het OMT de verplichting niet adviseerde maar juist de politiek vraagt een knoop door te hakken. Feit is dus dat het OMT de mondkapjesplicht niet heeft geadviseerd. Bovendien is dit ook in lijn met de uitspraken van Van Dissel waarin hij heeft gesteld dat mondkapjes niet werken en bovendien dit een politiek besluit betreft (zie hiervoor productie 4).

- **Bespreking WHO-adviezen**

36. Naast de ECDC-rapportage beroept het OMT zich op een WHO-rapport van 1 juni 2020 en een WHO-advies van 5 juni 2020. Ook de WHO schrijft dat er geen direct bewijs is dat mondneusmaskers effectief zijn. In het WHO-advies staat letterlijk: “*At present, there is no direct evidence (from studies on COVID19 and in healthy people in the community) on the effectiveness of universal masking of healthy people in the community to prevent infection with respiratory viruses, including COVID-19.*”¹⁰
37. Daarbij heeft de WHO-rapportage van onafhankelijke reviewers veel kritiek gehad. Bij dit rapport zijn onder meer de volgende kanttekeningen geplaatst (meer hierover in productie 3):
- Van de 29 studies die werden geanalyseerd in de WHO-studie, bleken er zeven te zijn die nooit waren gepubliceerd en geen peer review hadden ondergaan;

---

¹⁰ WHO, “Advice on the use of masks in the context of COVID-19”, 5 June 2020, https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/332293/WHO-2019-nCov-IPC_Masks-2020.4-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Slechts vier studies bleken betrekking te hebben op SARS-COV-2, de overige allemaal op SARS-1-virus of MERS-virus, waarbij vrijwel uitsluitend besmettingen plaatsvonden door zwaar zieke ziekenhuispatiënten, niet in de gewone samenleving.

- Van de vier studies die betrekking hadden op SARS-COV-2, werden er twee verkeerd geïnterpreteerd. Eén was niet eenduidig, de andere had betrekking op N95 (FFP2) maskers, waarvan de Staat heeft afgeraden deze te kopen omdat deze in eerste instantie bedoeld zijn voor de zorg.

- De studie wordt gebruikt als basis voor regelgeving in de samenleving, terwijl 26 van de 29 studies betrekking hadden op ziekenhuis-situaties. Van deze drie liet er één geen effect zien van mondneusmaskers, was er één verkeerd geclassificeerd (die bleek ook betrekking te hebben op een ziekenhuis) en één was gebaseerd op telefoongesprekken in Beijing. Geen enkele van de drie studies had betrekking op SARS-COV-2.

- De auteurs van de studie erkennen dat de zekerheid van de bewijsvoering aangaande gezichtsmaskers “klein” is, omdat alle studies observationeel zijn en er *geen enkele Randomized Controlled Trial* bij zit.

38. De WHO stelt kort gezegd dat zij het gebruik van mondneusmaskers in bepaalde situaties ziet als een ondersteunende maatregel om transmissie tegen te gaan en spreekt van “likely advantages”, waaronder een mogelijk verminderd blootstellingsrisico vanuit geïnfecteerde personen die nog geen symptomen hebben. Echter, dit rechtvaardigt nog niet de conclusie dat mondneusmaskers bijdragen aan de bestrijding en beheersing van het virus. Voor de goede orde, ook de WHO adviseerde in eerste instantie tegen het gebruik van mondneusmaskers, zo werd nog op 30 maart 2020 bevestigd door CNN.¹¹
39. Op 1 juni 2020 publiceerde de WHO een studie waarin de mondkapjesplicht opeens van een onderbouwing werd voorzien – zij het een zeer wankelende zoals hierboven reeds beschreven. Waarom veranderden de adviezen? Niet omdat er nieuw wetenschappelijk onderzoek was verschenen dat tot bijstelling noopte. Het is aannemelijk dat de koerswijziging voortkwam uit politieke overwegingen. Politieke leiders wilden door mondkapjesregels in te voeren daadkracht uitstralen, de bevolking een gevoel van veiligheid geven en een vorm van “solidariteit” kweken. De politieke wens om mondneusmaskers te verplichten is ook te herleiden in de adviezen van de WHO. In zijn advies van 5 juni 2020 voert de WHO als argumenten voor een mondkapplicht aan:

---

¹¹ “WHO stands by recommendation to not wear masks if you are not sick or not caring for someone who is sick.” (Alex Berenson, Unreported Truths About Covid-19 and Lockdowns: Masks)

“minder stigmatisering van individuen die maskers dragen om besmetting van anderen te voorkomen”;

“mensen het gevoel geven dat ze een rol kunnen spelen in het stoppen van de verspreiding van het virus”;

“mensen eraan herinneren dat ze andere maatregelen moeten opvolgen, zoals handen wassen en neus en mond niet aanraken”;

“het publiek aanmoedigen om zelf mondmaskers te maken bevordert individuele ondernemingszin en gemeenschapszin”;

“de productie van niet-medische maskers kan een bron van inkomsten zijn voor mensen binnen een gemeenschap die dit kunnen”;

“stoffen mondmaskers kunnen ook een vorm zijn van culturele expressie, die het publiek aanmoedigt om beschermingsmaatregelen te accepteren”;

“het veilige hergebruik van stoffen maskers leidt tot lagere kosten en afval en draagt bij aan duurzaamheid”.

40. Het betreft hier duidelijk geen medische maar politieke en sociale overwegingen die buiten de competentie van de WHO vallen en waarvoor geen wetenschappelijke bewijzen bestaan. Evengoed kan worden geredeneerd dat het dragen van mondkapjes juist leidt tot schijnveiligheid en het minder goed opvolgen van andere maatregelen; niet duurzaam is (want een enorme belasting voor het milieu); een bron van kosten is in plaats van inkomsten; een bron van spanningen in plaats van gemeenschapszin, enzovoort.

- Onvolledigheid van de adviezen

41. De conclusie op basis van voorgaande paragrafen is dat uit de adviezen die de basis hebben gevormd voor de Regeling niet geconcludeerd kan worden dat bewezen is dat mondneusmaskers effectief zijn, laat staan noodzakelijk. Bovendien is van groot belang dat de gebruikte rapportages onvolledig zijn. Anders dan in vele andere studies, richten de gebruikte rapportages zich slechts op virusoverdracht door “druppels” en niet op virusoverdracht door aerosolen. Met ‘druppels’ wordt bedoeld ieder deeltje dat groter is dan 5 micron. Een micron is een-tienduizendste millimeter groot, dus veel kleiner dan met het blote oog waarneembaar is. Bij de rapportages is niet gekeken of de uiterst kleine *virusdeeltjes* worden tegengehouden, maar of de veel grotere *“ademhalingsdruppels”* worden tegengehouden, waarbij de aanname lijkt te zijn dat het tegengehouden

van ademhalingsdruppels automatisch betekent dat virusoverdracht wordt voorkomen. Dit is volstrekt onjuist zodat de rapportages onvolledig zijn om als basis te kunnen dienen. Het “tegenhouden” van druppels is niet hetzelfde als het tegenhouden van virusoverdracht. Virusoverdracht kan immers ook plaatsvinden door middel van aerosolen. En als uit de rapportages al blijkt dat ademhalingsdruppels niet of nauwelijks worden tegengehouden wat zegt dit dan over virusdeeltjes.

42. Aerosolen worden gemeten in nanometers. 1 nanometer is 1/1000ste van een micron (micrometer), en dat is weer 1/1000ste van een millimeter. Een aerosol heeft ruwweg een omvang van 100 nanometer, oftewel 0,1 micron. Het N95 (FFP2) masker, dat zo heet omdat het 95% effectief zou zijn, wordt getest op partikels van 0,3 micron, dus niet op aerosolen¹². Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat aerosolen de belangrijkste vorm van overdracht zijn¹³. Onbegrijpelijk is dan ook de stelling in het OMT-advies van 4 mei 2020 dat, zoals zij stelt, er *op dit moment geen aanwijzingen zijn voor aerogene transmissie in openbare ruimten.* Deze stelling druist volledig in tegen alles wat bekend is over de virusoverdracht en bovengemelde onderzoeken. Bovendien wordt deze stelling ook niet onderbouwd door het ECDC-artikel waar zij in haar advies zelf naar verwijst. Het ECDC-artikel stelt dat virusoverdracht plaatsvindt via aerosolen. Naast het feit dat de gebruikte rapportages te dun zijn gemotiveerd om de conclusie te rechtvaardigen dat mondneusmaskers effectief zijn, zijn deze rapportages dus ook onvolledig omdat het effect van aerosolen er niet in is meegenomen.
43. Opmerkelijk is ten slotte dat de gebruikte rapportages zich richten op besmetting door symptomatische en presymptomatische personen. Voor besmetting door asymptomatische personen (de meerderheid van de bevolking) is derhalve geen bewijs. Draggers van mondneusmaskers zijn veelal asymptomatische personen. De mondkapjesplicht is voor deze groep derhalve volstrekt zinloos en bovendien, blijkt uit de volgende paragraaf, schadelijk.
44. De vraag die opkomt is waarom de Staat slechts bovengemelde rapportages heeft betrokken in de Toelichting van de Regeling terwijl er, gezien productie 3, tal van rapportages en onderzoeken bestaan. Reden zou kunnen zijn omdat alleen deze vier adviezen trachten te onderbouwen dat er enige effectiviteit van mondneusmaskers zou moeten blijken. Ten onrechte heeft de Staat bij het afkondigen van de Regeling de enorme hoeveelheid wetenschappelijk onderzoek die uitwijst dat mondneusmaskers niet effectief zijn (zie hiervoor productie 4) , inclusief onderzoek dat voldoet

---

¹² zie Berenson (Unreported Truths About Covid-19 and Lockdowns: Masks).

¹³ zie bijvoorbeeld Size distribution and sites of origin of droplets expelled from the human respiratory tract during expiratory activities, uit 2009 in het Journal of Aerosol Science en The Lancet van Dr Kevin Fennelly van het National Heart, Lung and Blood Institute: Particle sizes of infectious aerosols: implications for infection control, die stelt: “*There is no evidence that some pathogens are carried only in large droplets.*”. De Association of American Physicians and Surgeons stelt onder de kop Mask Facts: “*The preponderance of scientific evidence supports that aerosols play a critical role in the transmission of SARS-CoV-2.*”

aan de hoogste standaarden (RCT, randomized controlled trials) en epidemiologisch bewijs ge-negeerd. Dit levert een vertekend beeld op van de werkelijkheid en gaat in tegen de normale wetenschappelijke praktijk.

45. Daarnaast heeft de Staat bij de afkondiging van de Regeling zich alleen beroepen op aanbevelingen in het ECDC-rapport naar gelang hem uitkomt maar de aantekeningen die niet in het voordeel van een mondkapjesplicht pleiten buiten beschouwing gelaten. Al met al kan op basis van de adviezen die als onderbouwing dienen van de Regeling, niet worden vastgesteld dat mondneusmaskers beschermen tegen overdracht van of besmetting met het virus. Aangezien dit bewijs niet geleverd kan worden (anders had de Staat zich er wel op beroepen), maakt dit dat de Regeling evident onverbindend is.
46. Opgemerkt zij nog dat door de adviseurschap van het OMT, WHO en ECDC te aanvaarden, de adviseur zich tot verlengstuk van de overheid heeft gemaakt en de noodzaak van zijn onafhankelijkheid in beginsel gegeven zou moeten zijn. De vraag of deze organisaties al lang niet meer zo onafhankelijk zijn als zij wellicht pretenderen te zijn kan worden gesteld, nu er mensen deel van uit maken die ook andere, namelijk *financiële* belangen hebben bij een bepaald advies en het daarnaast niet zeldzaam is dat deze organisaties deels gefinancierd worden door grote commerciële organisaties. Er klakkeloos vanuit gaan dat een advies van een dergelijke instantie wel deskundig moet zijn en uitgaan van de onafhankelijkheid en daardoor nalaten naar de onderliggende wetenschappelijke onderbouwing van een dergelijk advies te kijken, is niet van deze tijd, onzuiver en heeft bovendien weinig met betrouwbare, onafhankelijke, onpartijdige rechtspraak in een democratische rechtsstaat te maken.
47. De conclusie die volgt is dat de Staat geen bewijs heeft aangeleverd waaruit blijkt dat het dragen van een mondneusmasker effectief is en ook maar in enige mate bijdraagt aan het voorkomen van besmettingen met het SARS-COV-2 virus. Bovendien is bij het afkondigen van de Regeling geen aandacht besteed aan het feit dat het dragen van een mondneusmasker een schadelijk effect heeft op de gezondheid van de drager ervan. In de volgende paragraaf wordt hier kort op in gegaan.

- *Schadelijke gevolgen van het dragen van mondneusmaskers*

48. Het dragen van een mondmasker is niet zonder bijwerkingen. En de schadelijke effecten van het dragen van mondneusmaskers ontstaan niet slechts bij langdurig gebruik. Bij het dragen van mondneusmaskers kan vrij snel een zuurstoftekort optreden. De acute symptomen van zuurstoftekort zijn hoofdpijn, sufheid, duizeligheid, concentratiestoornissen en vertraagde reactietijd, zodat beperkingen optreden van de cognitieve functionaliteit. Bij chronisch zuurstoftekort (door het lang dragen van een masker) zullen deze symptomen verdwijnen als je eraan went. Maar de efficiëntie blijft aangetast en het zuurstoftekort in de hersenen blijft toenemen. Ondanks dat een dra-

ger denkt geen last te hebben van zijn/haar eigen uitgeademde lucht, treden degeneratieve processen in de hersenen onverkort op, versterkt door het gebrek aan zuurstof. Het tweede probleem is dat de zenuwcellen zich niet of nauwelijks delen. Verloren zenuwcellen in de hersenen zullen niet door het stoppen van het dragen van een mondneusmasker door celdeling worden teruggewonnen. Het proces is dus onomkeerbaar.¹⁴

49. Daarnaast hebben studies aangetoond dat de drager vatbaarder is voor infecties. Hypoxie (onvoldoende zuurstofinname, die het gevolg kan zijn van het dragen van gezichtsmaskers) kan de werking van de belangrijkste immuuncellen die virale infecties bestrijden, de CD4+ T-lymfocyten, afremmen. Hierdoor kan een persoon dus vatbaarder worden voor infecties en indien een infectie optreedt, kunnen de gevolgen van de infectie veel ernstiger zijn¹⁵. Ook de vatbaarheid voor infecties is niet slechts het geval bij langdurig gebruik. Ook telkens opnieuw van korte duur dragen van een mondneusmasker kan de drager vatbaarder maken voor infecties.
50. Ook kan longschade door het dragen van mondneusmaskers optreden door het inademen van toxische stoffen. Toxische stoffen van kleurstoffen of bleekmiddelen en/of stofdeeltjes uit de stoffen die gebruikt worden voor de mondneusmaskers kunnen zich in het microklimaat binnen een mondneusmasker ophopen en zo in de longen terecht komen. Eventuele schade aan longepitheelcellen, de eerste barrière om infecties te voorkomen, kunnen het lichaam ontvankelijker maken voor bacteriële en virale infecties¹⁶. Deze schade kan een drager oplopen indien mondneusmaskers vaak voor korte duur moeten worden gedragen.
51. Het dragen van mondneusmaskers kan ook leiden tot het inademen van bacteriën en schimmels die zich in de maskers ophopen. Mondneusmaskers verhinderen de natuurlijke uitscheiding van schadelijke deeltjes. De bacteriën en schimmels die worden ingeademd kunnen terecht komen in de onderste delen van de luchtwegen. De beschermende functies van trilhaarcellen en macrofagen die bacteriën kunnen weren of opruimen zijn minder effectief naarmate er meer deeltjes binnenkomen, als de concentratie te hoog wordt. De kans op infecties met bacteriën als staphylococcus aureus en streptokokken, die betrokken zijn bij ernstige vormen van pneumonie (longontsteking), neem toe. Dat zijn juist de co-infecties bij SARS-COV-2. “Op en in de maskers verzamelen zich behoorlijk ernstige ziekteverwekkende bacteriën en schimmels zoals E. coli (54% van alle kiemen gedetecteerd), Staphylococcus aureus (25% van alle kiemen gedetecteerd), Candida (6%), Klebsiella (5%), Enterococci (4%) en andere ziektekiemen,” schrijven acht Duitse onderzoekers. Zij verwijzen tevens naar een microbiologische studie waaruit bleek dat de bacterie Staphylococcus

¹⁴ Zie in dit verband productie 5 van de dagvaarding.

¹⁵ Bron: <https://www.technocracy.news/blaylock-face-masks-pose-serious-risks-to-the-healthy/>

¹⁶ Bron HP De Tijd: https://www.hpdetijd.nl/2020-06-19/veel-mensen-die-mondkapjes-dragen-ervaren-een-negatief-effect-op-de-gezondheid/?fbclid=IwAR30_oIgOIC--RC4bfoAXCIsrTzhQsKvs8Bkq3Zmak-SgEegO9hKhRLjArM

aureus (57% van alle bacteriën gedetecteerd) en de schimmel *Aspergillus* (31% van alle gedetecteerde schimmels) de dominante kiemen waren op 230 onderzochte chirurgische maskers.¹⁷

52. Uit de uitspraak van 11 februari 2021 (productie 3) blijkt dat de Staat niet heeft bestreden dat (langdurig) dragen van mondneusmaskers negatieve effecten heeft. Dit is opmerkelijk want indien de Staat zou uitgaan van dat de Regeling slechts het dragen van mondneusmaskers gebiedt voor korte duur is dat een misvatting. Bij winkelpersoneel is goed zichtbaar dat zij de gehele werkdag verplicht worden mondneusmaskers te dragen. Deze werkzaamheden worden vaak ook door jongeren uitgevoerd. Jongeren zijn hier juist de meest kwetsbare groep hiervoor. Uit de Toelichting van de Regeling blijkt niet dat de Staat het belang van de gezondheid en het feit dat de mondkapjesverplichting een stapelend effect heeft en dit er toe leidt dat gedurende de dag burgers mondneusmaskers wel degelijk langdurig dragen, heeft afgewogen.
53. Bovendien kan de Regeling tot september 2023 telkens verlengd worden en ziet het dus toe op een lange periode van meerdere jaren waarbij burgers en kinderen gedurende de week meerdere malen kortdurend en mogelijk ook langdurend veelvuldig mondneusmaskers moeten dragen. Volwassenen in het openbaar vervoer, de winkel en op hun werk en kinderen op school (in het lopen op de gang, pauzes in de aula, en het wachten voor klaslokalen), in het openbaar vervoer (tijdens het reizen naar school) en bij bijbaantjes (bij werkgevers) en publieke ruimten in het algemeen. De Regeling heeft een stapelend effect. De duur en mate van het dragen van mondneusmaskers in totaliteit bezien is naar mening van de Stichting dan ook niet kort.
54. Het feit dat er vanaf 26 juni 2021 een versoepeling is aangekondigd waardoor in publieke ruimtes (met uitzondering van openbaar vervoer en scholen) geen mondkapjes hoeven te worden gedragen als de 1,5 meter wordt gewaarborgd, doet aan voorgaande niets af. Immers is het de vraag hoe lang deze versoepeling zal gelden. Bovendien blijft de verplichting bestaan voor kinderen op school en personen die gebruik maken van het openbaar vervoer. Het stapelend effect en het meerdere malen op een dag moeten dragen van mondneusmaskers voor bepaalde personen (met name kinderen) blijft dus gehandhaafd.
55. Het feit dat de Staat niet bestrijdt dat het (langdurig) dragen van mondneusmaskers negatieve effecten heeft, maakt dat het evident en onmiskenbaar is dat de Regeling ondeugdelijk tot stand is gekomen en de afweging om deze van toepassing te verklaren op kinderen in ieder geval te licht heeft gewogen.

---

¹⁷ <https://www.mdpi.com/1660-4601/18/8/4344> Kisiliński et al, Is a Mask that covers the mouth and nose free from undesirable side effects in everyday use and free of potential hazards? *Int. J. Environ. Res. Public Health* 2021, 18(8), 4344; <https://doi.org/10.3390/ijerph18084344>

56. Bovendien, anders dan de voorzieningenrechter in bovengemeld vonnis stelt, zijn deze negatieve effecten en het stapelend effect van de Regeling niet meegewogen in het gekozen beleid. De Regeling maakt weliswaar uitzonderingen op de mondkapjesplicht maar slechts voor personen die niet geacht kunnen worden een mondneusmasker te dragen. Mensen die geen gezondheidsproblemen hebben worden zagezegd geacht gedurende de dag meerdere malen kortdurend en langdurend mondneusmaskers te moeten dragen. Dit betreft meerdere dagen in de week voor lange perioden. De mondkapjesplicht geldt heden immers al meer dan een half jaar en is wederom verlengd tot 1 september 2021.
57. Speciale aandacht verdient het hygiënisch gebruik van mondneusmaskers. Het gaat hier om medische hulpmiddelen die volgens strikte protocollen dienen te worden gebruikt. Gebeurt dit niet dan leidt het gebruik juist tot extra risico's voor de gezondheid. Het NEN (De Stichting Koninklijk Nederlands Normalisatie Instituut) heeft twee gebruiksnormen opgesteld voor het gebruik van mondneusmaskers. De 'NEN-norm voor gebruikers' geeft onderstaande '10 hygiënegeboden':
1. *Zorg dat je handen schoon zijn voordat je het mondkapje opzet.*
  2. *Raak tijdens het opzetten alleen het elastiek of lint aan. Bij een mondkapje met twee elastieken of linten achter het hoofd: bevestig eerst het onderste elastiek of lint en daarna het bovenste.*
  3. *Bij een neusbeugel: klem deze met twee vingers vast tegen de neus.*
  4. *Zorg dat je mond, neus en kin goed bedekt zijn en raak deze daarna niet meer aan.*
  5. *Draag het mondkapje maximaal vier uur.*
  6. *Schuij het mondkapje niet omlaag en omhoog om te eten, te drinken of te praten. Als je moet eten of drinken, zet het mondkapje dan helemaal af (zie stappen 7 t/m 10). Zet na het eten of drinken het mondkapje weer op (zie weer stap 1).*
  7. *Maak voor het afzetten van het mondkapje je handen schoon.*
  8. *Raak tijdens het afzetten van het mondkapje alleen het elastiek of lint aan. Bij een mondkapje met twee elastieken of linten achter het hoofd: verwijder eerst het bovenste elastiek of lint en daarna het onderste.*
  9. *Bewaar schone en gebruikte mondkapjes apart van elkaar in verschillende afsluitbare plastic zakjes of opbergbakjes.*
  10. *Maak na het afzetten van het mondkapje je handen schoon.*

58. In de praktijk zijn deze hygiënevoorschriften onmogelijk te volgen. Mondneusmaskers worden op- en afgezet, onder de neus en onder de kin gedragen en bovendien keer op keer hergebruikt. Het gevolg is dat mondmaskers hierdoor een bron van schadelijke stoffen zijn. .
59. Het verdient vermelding dat in de ECDC-rapportage, die de belangrijkste medisch-wetenschappelijke basis vormt voor de Ministeriële Regeling, nadrukkelijk wordt gesteld dat correct gebruik van de maskers noodzakelijk is¹⁸. Correct gebruik houdt om te beginnen in: eenmalig gebruik. De medische mondneusmaskers zijn bedoeld als wegwerp-artikelen. In de niet-medische praktijk worden de maskers door verreweg de meeste mensen echter meermalen gebruikt. In de ECDC-update wordt correct gebruik verder als volgt omschreven:

“Aangezien gebruikte maskers als zeer besmet worden beschouwd, is het van essentieel belang dat het masker niet wordt aangeraakt door de vingers/handen van de drager; de handen worden gedesinfecteerd (volledige hand-desinfectie) na het afnemen van het masker; een masker wordt gedragen dat de neus en mond van de drager bedekt, dat op geen enkel moment om de nek van de drager hangt. Een gebruikt masker moet worden weggegooid wanneer het niet meer nodig is of tussen twee procedures in; wanneer er opnieuw behoefte aan bescherming is, moet een nieuw masker worden opgezet.”

60. Om reden dat deze hygiënevoorschriften in de niet-medische praktijk onmogelijk kunnen worden nageleefd, betekent dit dat het gebruik van de maskers een verhoogd risico oplevert voor de drager en voor zijn/haar omgeving. Zo stelt het ECDC-rapport:

“Het risico bestaat dat onjuiste verwijdering van het mondmasker, de omgang met een besmet mondmasker of een sterkere neiging om het gezicht aan te raken tijdens het dragen van een mondmasker door gezonde personen het risico op overdracht juist vergroot.”

61. Voor het correct gebruik van niet-medische mondmaskers gelden soortgelijke normen.¹⁹ Deze maskers kunnen weliswaar worden gewassen, maar mogen ook maar eenmaal worden gebruikt, en het gebruik dient vergezeld te gaan van ingrijpende hygiënische maatregelen, zoals hierboven omschreven. Beide ECDC-rapporten stellen overigens dat het “essentieel” is dat de overheid burgers voorlicht over het correcte gebruik van de maskers. Feit is echter dat het overgrote deel van de dragers voormelde hygiënevoorschriften niet handhaaft en dat de Nederlandse overheid nalaat hen te wijzen op de gevaren en risico’s die dit met zich meebrengt. Bewindspersonen die voor deze voorlichting verantwoordelijk zouden moeten zijn, alsmede gezagsdragers zoals politieagenten, maken zich vrijwel zonder uitzondering schuldig aan incorrect gebruik van de mondneusmaskers en zijn daarmee nalatig in hun taak. Vreemd is dit niet want in de niet-medische

¹⁸ <https://www.nen.nl/nen-en-14683-2019-c1-2019-en-262310>

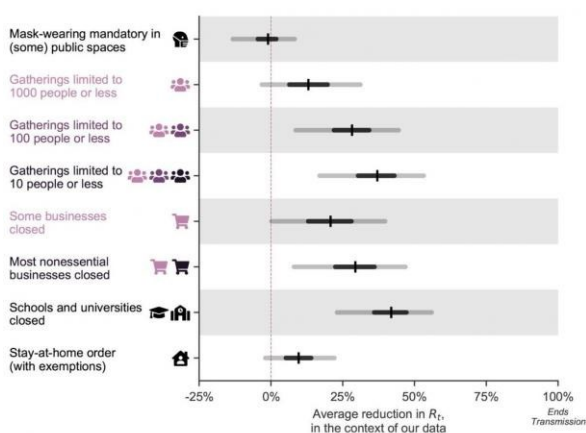
¹⁹ <https://www.ademvrij.nu/hygienemaatregelen-bij-mondmaskers-zijn-onmogelijk-te-volgen-door-burgers>

praktijk zijn de voorzieningen niet voorhanden om aan bovengemelde voorschriften te kunnen voldoen.

62. Naast potentieel schadelijk voor het lichaam hebben mondneusmaskers ook schadelijke psychologische effecten. Een mondneusmasker symboliseert gevaar en het afdekken van het gezicht maakt het moeilijk om menselijke uitdrukkingen en emoties in een ander te herkennen. Door het verminderen van de herkenbare gezichtszone wordt emotioneel contact verminderd, wat ertoe leidt dat kinderen en volwassenen zwak, angstig, onzeker, en zelfs immunosuppressief kunnen worden aangezien de psychische toestand van een persoon rechtstreeks verband houdt met een adequate immuunrespons.
63. Tenslotte kunnen mondneusmaskers een gevoel van schijnveiligheid creëren waardoor andere maatregelen niet goed meer opgevolgd worden. In dat geval kan het gebruik van niet-medische maskers die maar een beperkte bescherming bieden leiden tot een toename van infecties met SARS-COV-2. In het ECDC-rapport wordt ook op dit mogelijke gevaar van mondneusmaskers gewezen.
64. Zoals gezegd, het RIVM heeft nimmer het standpunt ingenomen dat mondneusmaskers effectief zouden zijn en eveneens gewaarschuwd voor de negatieve effecten ervan. Dit verklaart ook de mededelingen van onder meer Van Dissel waarin hij uitsprak dat mondneusmaskers op doen geen enkele zin heeft, dat mondneusmaskers geen nut hebben en dat mondneusmaskers niets toe voegen aan de andere maatregelen, zoals afstand houden en goede handhygiëne en het invoeren van een mondkapjesplicht schaarft onder de noemer van een ‘politiek besluit’ (zie productie 4).
65. Waar premier Rutte op 1 mei 2020 nog stelt dat mondneusmaskers in ‘bepaalde omstandigheden’ *een bijdrage kunnen leveren, maar het probleem niet oplossen en bij verkeerd gebruik, ze zelfs bijdragen aan verspreiding*” en hij op 6 mei 2020 nog stelt dat *‘het bewijs voor de effectiviteit flinterdun is’*, zijn de Ministers op 1 december 2020, ondanks vele tegenbewijzen, toch overgegaan tot het afkondigen van de Regeling onder het mom van de noodzaak om verspreiding en besmetting van SARS-CoV-2 tegen te gaan. De Regeling is inmiddels ook al tweemaal verlengd, ondanks dat het standpunt van het RIVM heden ten dage onveranderd is. Dit laatste blijkt niet alleen uit officiële communicaties, zoals een presentatie van Van Dissel in de Tweede Kamer op 20 januari 2021 (zie de navolgende paragraaf), maar ook uit rechtstreekse communicatie tussen het RIVM en de Stichting. Nog op 2 maart 2021 bevestigde woordvoerder Dr. Coen Berends van het RIVM tegenover de Stichting per email: *“Je kunt niet spreken van een positief of negatief effect van mondneusmaskers in de publieke ruimte”* (productie 11).
66. Opmerkelijk genoeg gaf Jaap van Dissel op 20 januari 2021 een presentatie aan de Tweede Kamer waarin hij de resultaten liet zien van een analyse van Bauner et al: *“The effectiveness of eight nonpharmaceutical interventions against COVID-19 in 41 countries* (productie 12), waarin de

effecten van diverse maatregelen zijn onderzocht. Hieruit blijkt (zie grafiek) eens te meer dat mondneusmaskers geen meetbaar effect hebben op besmettingen.

67. Overigens heeft Jaap van Dissel destijds aan de Tweede kamer een verouderde grafiek laten zien (**productie 13**), waaruit een statistisch insignificant positief effect bleek, terwijl in de definitieve versie van het wetenschappelijke artikel dezelfde grafiek een statistisch insignificant negatief effect werd getoond (dus zelfs een toename van besmettingen). Dat negatieve effect is te zien in deze grafiek uit Bauner et al, uit de definitieve versie van het artikel.

68. De mogelijke reden dat mondneusmaskers zelfs zouden kunnen leiden tot meer besmettingen is dat virusdeeltjes die worden uitgeademd door gemaskerde mensen vanwege verstrooiingen van uitgeademde aerosolen en het ontstaan van luchtstromingen om de maskers heen, langer in de lucht blijven hangen en verder in de omgevingslucht verspreid worden dan de respiratoire druppels die door een ongemaskerd persoon uitgeademd worden (die druppels vallen dicht bij het lichaam op de grond). Verwezen wordt naar hoofdstuk 2-e van productie 5.
69. In het licht van het bovenstaande is het onbegrijpelijk dat de Ministers via Koninklijke Besluiten zijn overgegaan tot verlenging van de Regeling op 18 februari 2021 alsmede op 17 mei 2021 (**productie 14**). Als een mondneusmaskerplicht volgens de directeur van het OMT, Jaap van Dissel, geen effect heeft, zelfs een licht negatief effect, zij het statistisch insignificant, is het onbestaanbaar dat de Minister in de toelichting van deze beide besluiten stelt dat de maatregelen die op grond van deze Regeling zijn genomen vandaag de dag onverminderd noodzakelijk zijn. Ondanks dat de Ministers zijn gewezen op het rapport van Bauner et al bij schrijven van 30 april jl. (**productie 15**) en ondanks dat de bevindingen ervan in de Tweede Kamer zijn gepresenteerd, is besloten de Regeling op 17 mei 2021 (zonder nadere toelichting of verwijzing naar dit rapport) weer te verlengen tot 1 september 2021.

70. Weliswaar zijn er op 26 juni 2021 versoepelingen afgekondigd. Echter, deze zijn afhankelijk gesteld van of de 1,5 meter maatregel kan worden gewaarborgd. Daarnaast kunnen de Ministers de versoepelingen net zo makkelijk terugdraaien. Ook zijn er geen versoepelingen afgekondigd voor het dragen van mondneusmaskers op school en in het openbaar vervoer.
71. Opvallend is ook dat bij het besluit tot verlenging en evenmin om tot versoepeling over te gaan, is geen enkele aandacht besteed aan de potentieel schadelijke effecten vanuit psychologisch oogpunt op kinderen. Dit is uiterst kwalijk. Zogezegd, een mondneusmasker symboliseert gevaar en het afdekken van het gezicht maakt het moeilijk om menselijke uitdrukkingen en emoties bij een ander te herkennen. Door het verminderen van de herkenbare gezichtszone wordt emotioneel contact verminderd, wat ertoe leidt dat kinderen en volwassenen zwak, angstig, onzeker, en zelfs immunosuppressief kunnen worden aangezien de psychische toestand rechtstreeks verband houdt met een adequate immuunrespons. Deze effecten op kinderen behoeven aandacht. De Ministers zijn hier genoegzaam van op de hoogte gezien de voorlopige voorzieningen die zijn gevoerd (zie productie 3).
72. Op 20 april jl. is er wederom een onderzoek (Is a Mask That Covers the Mouth and Nose Free from Undesirable Side Effects in Everyday Use and Free of Potential Hazards?) (**productie 16**) uitgebracht waarbij onderzoekers concluderen dat er “duidelijke, ingrijpende, wetenschappelijk aangetoonde schadelijke effecten” zijn aangetoond voor maskerdragers, zowel op psychologisch als op sociaal en fysiek vlak. Kinderen zijn extra kwetsbaar voegen zij hier aan toe. Van belang is te benadrukken dat medici stellen dat kinderen en adolescenten van nature een zeer actief en adaptief immuunsysteem en constante confrontatie met het microtoom van de aarde nodig hebben. Hun hersenen zijn ongelooflijk actief en hebben meer zuurstof nodig dan een volwassene. Hoe metabolisch actiever een orgaan is, des te meer zuurstof het nodig heeft. Bij kinderen en jongeren zuurstof beperken is derhalve zeer slecht voor de ontwikkeling van hun hersenen. Gebrek aan zuurstof remt de ontwikkeling van de hersenen en de schade die erdoor wordt veroorzaakt kan niet worden teruggedraaid. Het kind heeft de hersenen nodig om te leren en de hersenen hebben zuurstof nodig om hiervoor te functioneren. Het bewust en doelbewust veroorzaken van zuurstoftekort geeft dus een gezondheidsrisico en betreft een medische absolute contra-indicatie.
73. De Stichting stelt zich de vraag hoe het mogelijk is dat de Staat volwassenen en kinderen oplegt mondneusmaskers te dragen terwijl: 1. het OMT en de EDCCD-rapporten hiervoor geen expliciet positief advies afgeven; 2. Er overtuigend bewijs is dat noch het dragen van mondmaskers noch een mondkaplicht effectief is in de bestrijding van virusverspreiding; 3. Er overtuigend bewijs is dat het dragen van mondneusmaskers tot blijvende lichamelijke en psychische schade kan leiden; 4. Het RIVM en OMT bij monde van Jaap van Dissel, de regering en Tweede Kamer expliciet heeft geïnformeerd dat een mondkapjesplicht niet leidt tot minder besmettingen, zodat regering en Tweede Kamer hiermee bekend zouden moeten zijn. Er is ook geen sprake van dat

een mondkaplicht direct of indirect zou kunnen leiden tot een lagere belasting van de zorg. Het dragen van mondneusmaskers kan juist het arts- en ziekenhuisbezoek bevorderen door het bevorderen van klachten van chronische vermoeidheid/hoesten dermatitis/kapotte huid of bacteriële schimmelinfecties van de longen, verminderd geheugen, stemverlies en spoedeisende hulp door intoxicaties en meer kans op cariës. Zie in dit verband ook een recent artikel van dr. Carla Peeters ‘Beschermmiddelen en testsamenleving brengen natuurlijk immuunsysteem in gevaar’ (**productie 17**).

JURIDISCH / VORDERING

- *Wettechnische toets - kaderwet*

74. De Wpg is een wet in formele zin, een wet die tot stand is gekomen door de regering en Staten-Generaal, en daarmee niet toetsbaar aan de Grondwet. De Regeling is een ministeriële regeling en daarmee een wet in materiële zin en wel toetsbaar aan de Grondwet. In kwestie staat dan ook vast dat de verplichting tot het dragen van een mondneusmasker niet bij wet in formele zin is geregeld zoals de Wet Gedeeltelijk verbod gezichtsbedekkende kleding.
75. De vraag in deze is of een ernstige inperking van grondrechten door het verplicht dragen van een mondneusmasker door een wet in materiële zin (middels een delegatiebepaling) mag worden geregeld. Het ingevoerde hoofdstuk in de Wpg is een kaderwet, waarin de maatregelen slechts in algemene zin worden omschreven en dus slechts in algemene zin wordt voorzien in een wettelijke basis voor de inbreuk(en) die een maatregel met zich brengt. De concrete invulling van een maatregel — en dus ook de aard en omvang van een inbreuk — vindt plaats door middel van de Regeling.
76. De Stichting stelt zich op het standpunt dat dit wettelijk raamwerk geen toereikende mogelijkheden en randvoorwaarden voor een evenwichtige en grondrechtsconforme afweging biedt. De delegatie zoals deze in de raamwet is gegeven bevat onvoldoende specifieke grondslagen en wordt ook onvoldoende in de wet zélf geregeld. Op grond van aanwijzing 2.24 van ‘Aanwijzingen voor de regelgeving’, beperkt delegatie van regelgevende bevoegdheid aan een minister zich tot *voorschriften van administratieve aard, uitwerking van de details van een regeling, voorschriften die*

dikwijls wijziging behoeven en voorschriften waarvan te voorzien is dat zij mogelijk met grote spoed moeten worden vastgesteld. Wellicht is de epidemie een omstandigheid die zich niet eerder in deze vorm heeft voorgedaan, echter van een grote spoed kon ten tijde van afkondiging van deze wetgeving niet meer gesproken worden. Ook betreft de Regeling geen voorschriften die dikwijls wijziging behoeven. Aangezien mondneusmaskers niet effectief zijn behoeven er geen wijzigingen met grote spoed plaats te vinden. Dit blijkt ook uit het feit dat de Regeling pas is ingegaan per 1 december 2020, een half jaar na de uitbraak van de pandemie. In dat half jaar vond de regering en het OMT het niet nuttig of noodzakelijk een mondkapplicht in te voeren.

77. Dat een delegatie van ingrijpende regelgevende bevoegdheid zoals in dit wetsvoorstel is voorzien, ongebruikelijk en vergaand is, erkent de regering in de memorie van toelichting²⁰. Anders dan de Stichting stelt de Staat echter dat de bijzondere omstandigheden die zich voordoen, een dergelijke ingrijpende bevoegdheid rechtvaardigt. Met de Stichting stelt de Orde van Advocaten (hierna NOvA) in haar advies van 3 november 2020 (**productie 18**) dat het parlement dient te beslissen over de vaststelling van maatregelen die grondrechten tijdelijk kunnen beperken of opheffen. De verplichting om het voorstel voor een verlengings-koninklijk besluit tenminste een week aan de Kamers voor te hangen (zie artikel 58c lid 2 Wpg), is niet toereikend, gelet op de vereiste democratische legitimatie voor de beperking van grondrechten. Dit belang wordt des te meer aangetoond door dat enerzijds het idee gewekt is dat de mondkapplicht maar een tijdelijke maatregel is terwijl deze zonder parlementaire instemming, reeds tweemaal is verlengd (productie 14) met de wetenschap dat er aanwijzingen zijn dat de mondkapjesplicht een licht negatief effect heeft en dit gewoonweg door de Ministers is genegeerd. Democratische controle is duidelijk afwezig.

78. De NOvA zegt hier in haar advies over:

“Het is in het staatsrechtelijk bestel onjuist om grondrechten te kunnen beperken door middel van een ministeriële regeling waarin die beperkingen worden ingevuld en uitgewerkt. Een democratisch parlement mag die bevoegdheid niet uit handen geven aan ministers. Het parlement dient om te beginnen te oordelen over de vraag of de beoogde maatregelen noodzakelijk en evenredig geacht moeten worden en opwegen tegen de schadelijke gevolgen ervan op velerlei gebied. Het invoegen van hoofdstuk Va Wpg en de Regeling heeft de minister gemachtigd tot het maken van uitzonderingen op wettelijke en grondwettelijke rechten en vrijheden. Zo’n machtiging dient uiterst zorgvuldig en zo concreet mo-

---

²⁰ Memorie van toelichting Tijdelijke bepalingen in verband met de maatregelen ter bestrijding van de epidemie van covid-19 voor de langere termijn (Tijdelijke wet covid-19, p8.)

gelijk te worden omschreven en de te verbieden of voor te schrijven gedragingen die beperkingen van de grondwettelijke rechten en vrijheden meebrengen dienen in de wet zelf te worden omschreven.”

79. Dat de Wpg geen zorgvuldige en concrete normen bevat, blijkt uit de normen zoals opgenomen in § 2 en § 3 van hoofdstuk Va Wpg welke allemaal open normen betreffen. De enige voorwaarden waaraan die regelingen volgens art. 58b lid 2 dienen te voldoen, betreffen dat zij “noodzakelijk” voor en “evenredig” aan het doel van de bestrijding van de COVID-epidemie moeten zijn. Deze twee criteria zijn slechts ter 'explicitering' opgenomen, want ze gelden sowieso (zie hierna overweging 84 e.v.). Deze uitwerking van de wet in de praktijk is ongewenst in een democratische rechtsstaat. Juist de criteria van “noodzakelijkheid” en “evenredigheid” bij de beperking van grondrechten en vrijheden vergen een volle (en geen marginale) toets. De toets is, conform het EVRM, of de maatregelen noodzakelijk zijn “in een democratische samenleving”. Dat is een vraag die primair door een volksvertegenwoordiging dient te worden beantwoord. De bij de mondkapjesregeling toegepaste wetsystematiek maakt nu dat de rechter bij toetsing van het beperken van de grondrechten door de Ministers, onvoldoende houvast heeft om de wettigheid van de ministeriële regelingen ten opzichte van de in de Wpg gegeven bevoegdheid ten volle te kunnen toetsen.
80. Bovendien verdient opmerking dat met de huidige wetssystematiek geen uitvoering is gegeven aan aanwijzing 2.19 inhoudende *dat verdeling van de elementen van een regeling over de wet en algemeen verbindende voorschriften van lager niveau, de wet **ten minste** de hoofdelementen van de regeling bevat. Bij de keuze welke elementen in de wet zelf regeling moeten vinden en ter zake van welke elementen delegatie is toegestaan, dient het primaat van de wetgever als richtsnoer.* Met andere woorden, tenminste de hoofdelementen van de Regeling hadden in de wet in formele zin (in dezen de Wpg) moeten worden opgenomen. Hiervan is geen sprake. Immers het verplicht stellen van een mondneusmasker, voor wie, wanneer en waar is niet geregeld in de Wpg. De Ministers kunnen in deze ongrondwettelijke constructie de grondrechten van inwoners van Nederland ten aanzien van het dragen van mondneusmaskers op grove wijze en geheel naar eigen invulling inperken zonder dat de volksvertegenwoordiging zich hierover kan uitspreken. De delegatie van een dergelijk ingrijpende bevoegdheid is mede gelet op de lange duur van de Wet Covid-19, namelijk tot 1 september 2023 en het feit dat de Regeling telkenmale met een verlengingsbesluit kan worden verlengd (hetgeen al tweemaal is gebeurd), niet gelegitimeerd. Dit betekent dat hoofdstuk Va van de Wpg, althans in ieder geval artikel 58j Wpg en de Regeling onrechtmatig tot stand zijn gekomen. Met deze wetssystematiek verliest de democratische rechtsstaat zijn werking en betekenis.

81. De Stichting stelt zich op het standpunt dat de wetgever bij het invoegen van Hoofdstuk Va in de Wpg en het formuleren van beperkingen op de uitoefening van grondrechten gefundeerd in bovengenoemde Verdragen ten onrechte geen althans onvoldoende materiële criteria heeft vastgelegd, die onder meer kunnen worden gevonden in voldoende specificiteit en proportionaliteit. Deze criteria vereisen een grondige belangenafweging waarbij het belang van bescherming van het grondrecht zwaar dient te wegen. Dit heeft onvoldoende plaatsgevonden waardoor niet alleen hoofdstuk Va van de Wpg onverbindend dient te worden verklaard, maar tevens alle daaruit voortvloeiende en daarop gebaseerde ministeriële regelingen, waaronder tevens de Ministeriële Regeling aanvullende mondkapjesverplichtingen SARS-CoV-2 Regeling.

- ***Materiële toets- Toetsing Regeling aan de grondrechten***

82. De verplichtstelling tot het dragen van een mondneusmasker is een grove inperking op het recht van eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer. Dit recht is een universeel mensenrecht, een fundamentele vrijheid en een grondrecht. Dit recht is één van onze fundamentele grondrechten om zelf te beschikken over ons lichaam, eigen keuzes te maken met betrekking tot onze gezondheid en zodoende zelf te mogen kiezen voor het wel of niet dragen van een mondneusmasker. Het zelfbeschikkingsrecht is tevens verankerd in artikel 1 van het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten. Daarnaast heeft de mens recht op bescherming van zijn lichamelijke integriteit, welk recht is verankerd in artikel 10 en 11 van de Grondwet, artikel 8 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM), artikel 3 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (EU-Grondrechtenhandvest). Niet zonder toestemming mag men een ander fysiek bejegenen. Dit recht biedt bescherming tegen ongewenste, al dan niet medische, ingrepen aan het menselijk lichaam. De afzonderlijke opneming van dit recht in de Grondwet, naast de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer, geeft expliciet uitdrukking aan de belangrijke betekenis van het recht in onze rechtsorde en sluit tevens de onzekerheid over de grondwettelijke bescherming daarvan uit.

83. Artikel 8 EVRM eist dat als een inperking (*interference*) van het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer plaatsvindt, deze 1) bij wet voorzien is (*in accordance with the law*), 2) een geoorloofd doel dient (*legitimate aim*) en 3) noodzakelijk in de democratische samenleving is (*necessary in a democratic society*). Deze eisen gelden cumulatief. Het EHRM stelt aan de term ‘wet’ de eisen dat deze toegankelijk (*accessible*) en voorzienbaar (*foreseeable*) moet zijn. Een inperking van het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer moet voorts een legitiem doel (*legitimate aim*) dienen, dat wil zeggen een of meer van de doeleinden dienen die zijn opgesomd in het tweede lid van artikel 8 EVRM. De derde eis is, dat de inperking noodzakelijk in de democratische samenleving (*necessary in a democratic society*) moet zijn. Een maatregel is noodzakelijk als sprake is van een ‘*pressing social need*’. Daarbij dient de maatregel proportioneel te zijn: de inperking van de persoonlijke levenssfeer van de betrokkene mag niet onevenredig zijn

in verhouding met het doel dat met de inperking wordt verwezenlijkt. Het proportionaliteitsbeginsel vergt ook dat er steeds een belangenafweging plaatsvindt, waarbij wordt gekeken naar de omstandigheden van het geval, het algemeen belang en de belangen die voor de betrokkene op het spel staan.

84. Artikel 52 van het EU-Grondrechtenhandvest bepaalt de reikwijdte van de in dit handvest vastgelegde rechten. Het eerste lid van deze bepaling luidt: “*Beperkingen op de uitoefening van de in dit Handvest erkende rechten en vrijheden moeten bij wet worden gesteld en de wezenlijke inhoud van die rechten en vrijheden eerbiedigen. Met inachtneming van het evenredigheidsbeginsel kunnen slechts beperkingen worden gesteld, indien zij noodzakelijk zijn en daadwerkelijk beantwoorden aan door de Unie erkende doelstellingen van algemeen belang of aan de eisen van de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.*” Voor inperkingen van de in de artikelen 7, 3, 8 en 9 van het EU-grondrechtenhandvest vastgelegde rechten geldt derhalve hetzelfde systeem van clausulering als bij artikel 8 EVRM, waarbij de inperking dient te voldoen aan drie vereisten: ‘voorzien bij wet’, ‘legitiem doel’ en de ‘noodzakelijkheidseis/vereiste van evenredigheid’.
85. Naast de eerste eis (zie hiervoor vanaf overweging 52) wordt in kwestie evenmin aan de derde eis, dat de inperking noodzakelijk in de democratische samenleving (*necessary in a democratic society*) moet zijn, voldaan. Een maatregel is noodzakelijk als sprake is van een ‘*pressing social need*’. Daarbij dient de maatregel proportioneel te zijn: de inperking van de persoonlijke levenssfeer van de betrokkene mag niet onevenredig zijn in verhouding met het doel dat met de inperking wordt verwezenlijkt. Het proportionaliteitsbeginsel vergt ook dat er steeds een belangenafweging plaatsvindt, waarbij wordt gekeken naar de omstandigheden van het geval, het algemeen belang en de belangen die voor de betrokkene op het spel staan. Uit drie EHRM-uitspraken over Nederland met betrekking tot een ‘schending van artikel 8 EVRM’ stelde het Hof vast dat Nederland artikel 8 EVRM heeft geschonden wegens het niet voldoen aan de eis van ‘noodzakelijkheid in de democratische samenleving’ en/of ‘voorzienbaarheid bij wet’.²¹ Deze drie uitspraken illustreren dat op grond van artikel 8 EVRM indringend op rechtmatigheid moet worden getoetst.
86. Uit de eerder genoemde OMT-adviezen blijkt niet dat een mondkapjesplicht noodzakelijk is om het covid-19 virus te bestrijden. Het OMT heeft immers nimmer het standpunt ingenomen dat het gebruik van mondneusmaskers effectief is en heeft dit evenmin genoegzaam aangetoond. De kern

---

²¹ Appl. no. 7094/06, ECLI:CE:ECHR:2012:0214JUD000709406, AB 2012/275 m.nt. T. Barkhuysen en M.L. van Emmerik, JB 2012/78 m.nt. G. Overkleeft-Verburg, EHRC 2012/87 m.nt. M.M. Groothuis, NJ 2013/484 m.nt. E.J. Dommering, Appl. no. 39315/06, ECLI:CE:ECHR:2012:1122JUD003931506, Mediaforum 2013 nr. 1, p. 25-30 m.nt. A.W. Hins, EHRC 2013/36 m.nt. S.P. Poppelaars. Annotatie De Mos bij EHRC 2013/36.

van de huidige onderbouwing voor de mondkapjesplicht in de toelichting van de Regeling²² luidt als volgt (p. 3, onderaan): *"Gelet op het toenemend aantal besmettingen, acht het kabinet het wenselijk dat er breed mondkapjesgebruik is op een aantal plaatsen waar het mensen niet altijd lukt om afstand te houden. Door een mondkapjesplicht in te stellen, kan dit bereikt worden en het effect van het dragen van mondneusmaskers versterkt worden. Wij vinden dit noodzakelijk, omdat de bijdrage van mondneusmaskers aan het tegengaan van verspreiding van het virus, van levensbelang kan zijn op het moment dat sprake is van verregaande verspreiding van het virus."*

87. Uit deze zinsnede in de Regeling blijkt dat de Ministers haar wens voor een mondkapjesplicht koppelt aan "noodzakelijk" (p. 4 onderaan). Dat de politiek een bepaalde wens heeft maakt echter nog niet dat dit een adequate onderbouwing van die noodzaak geeft. De onderbouwing van deze stelling van het kabinet is gebaseerd op het uitgangspunt dat de bijdrage van mondneusmaskers aan de bestrijding van het virus van levensbelang kan zijn op het moment dat sprake is van verregaande verspreiding. Een mondneusmasker kan echter gelet op haar ineffectiviteit niet een dergelijke bijdrage leveren. Bovendien door de zinsneden *'waar het mensen niet altijd lukt om afstand te houden'* en *'kan dit bereikt worden en het effect van het dragen van mondkapjes versterkt worden'* presenteren de Ministers de mondkapjesplicht niet als een op zichzelf staand instrument maar als instrument van gedragsbeïnvloeding ter ondersteuning van de afstandsregeling. Met andere woorden, het doel voor afkondiging van deze Regeling en het dragen van het mondneusmasker dient niet ter voorkoming van het verkrijgen en verspreiding van SARS-CoV-2 maar enkel en alleen om mensen bewust te laten zijn van de aanwezigheid van het virus. Dit doel wordt ook overigens zo beschreven in het ECDC-advies waarin staat vermeld: *"Mondneusbescherming kan als aanvullende maatregel de aandacht voor social distancing en hygiënemaatregelen versterken."* Ook heeft minister Tamara van Ark de mondkapjesplicht in de persconferentie van 10 november 2020 een gedragsexperiment genoemd. Ook kan het tegengestelde effect bereikt worden namelijk dat mensen met een masker de afstandsregel niet in acht nemen omdat ze zich beschermd voelen door het mondmasker (wat niet zo is).
88. De conclusie in de toelichting van de Regeling dat mondneusmaskers noodzakelijk zijn, kan dan ook niet gedragen worden. In de uitspraak van het gerechtshof Den Haag d.d. 26 april 2011²³ is gesteld dat een Regeling disproportioneel is wanneer deze niet geschikt is om het nagestreefde doel te bereiken. Dit is in casu niet anders. Het verplicht stellen van het mondneusmasker dient gezien de toelichting van de Regeling zelf een ander doel dan waarvoor de Regeling is beoogd en

²² Staatscourant 2020, 62032 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen (officielebekendmakingen.nl)

²³ ECLI:NL:GHSGR:2011:BQ4781

betreft een schending van het verbod op détournement de pouvoir. De conclusie moet dan ook zijn dat de inperking van bovengemelde grondrechten niet noodzakelijk noch proportioneel is. Gelet op het gegeven dat een mondneusmasker niet bewezen effectief is en bij onjuist gebruik juist schade kan toebrengen aan de gebruikers ervan, staat de beperkende maatregel niet in evenredige verhouding tot het beoogde doel, is de maatregel te ingrijpend en niet noodzakelijk en daarmee disproportioneel. Uit de Regeling blijkt dat in de belangenafweging de belangen van burgers en het feit dat het dragen van mondneusmaskers een schadelijk effect kan hebben op hun gezondheid niet is meegewogen en slechts de politieke wens tot social distancing te bevorderen de kern is geweest tot afkondiging van deze Regeling. De Regeling is dan ook in strijd met het EVRM, Europees Handvest en de Grondwet tot stand gekomen.

89. Opmerking verdient dat artikel 58b van de Wpg bepaalt dat de Ministers haar bevoegdheden slechts mogen gebruiken indien een goede afweging wordt gemaakt van noodzaak, proportionaliteit en evenredigheid bij het afkondigen van de Regeling en toepassing van de maatregelen. Nu zoals hierboven weergegeven niet aan deze criteria wordt voldaan, ontbrak het de Ministers ook op grond van de Wpg zelf om de Regeling te mogen afkondigen, althans is deze niet voorzien van een adequate onderbouwing

- ***Wet publieke gezondheid***

90. *De Wpg maakt een onderscheid tussen hygiënemaatregelen en persoonlijke beschermingsmiddelen. Art 58j lid 1 onder a van de Wpg bepaalt dat bij ministeriële regeling regels kunnen worden gesteld over hygiënemaatregelen en persoonlijke beschermingsmiddelen. Een mondneusmasker dient daarmee te voldoen aan een maatregel en/of beschermingsmiddel zoals gedefinieerd in de Wpg:*

“hygiënemaatregelen: maatregelen betreffende de inrichting van ruimten of aldaar te gebruiken voorwerpen of materialen, of het treffen van voorzieningen ten behoeve van de reinheid teneinde besmetting met of overdracht van het virus SARS-CoV-2 zoveel mogelijk te voorkomen.”

“persoonlijke beschermingsmiddelen: uitrusting die bestemd is om te worden gedragen of vastgehouden teneinde de eigen of een andere persoon zoveel mogelijk te beschermen tegen overdracht van het virus SARS-CoV-2.”

91. Zoals hierboven reeds beschreven bestaat er geen overtuigend bewijs dat het dragen van een mondneusmasker besmetting of overdracht kan voorkomen. Sterker nog, een mondneusmasker heeft juist een negatief effect op de gezondheid van personen en een negatieve uitwerkingen op het aantal besmettingen. Een mondneusmasker is daarmee geen hygiënemaatregel dat besmetting met of overdracht van het virus op enigerlei mate voorkomt. Ook is een mondneusmasker geen persoonlijk beschermingsmiddel dat een persoon zo veel mogelijk beschermt tegen de overdracht

van het virus. Ook hierbij wordt opgemerkt dat de schijnveiligheid juist kan zorgen voor een grotere kans op besmetting. Bovendien verlaagt een mondneusmasker het immuunsysteem waardoor de kans op besmetting en het daadwerkelijk hinder ondervinden daarvan juist vergroot. Dat een mondneusmasker geen persoonlijk beschermingsmiddel is wordt ook ondersteund in de update van het ECDC-rapport uit april 2020 (productie 10, pagina 3) waarin bij de definitie van "medical face masks" wordt gesteld dat : *‘Medical face masks are not defined as personal protective equipment in Regulation (EU) 2016/425 of 9 March 2016 or Directive 89/656/EEC on personal protective equipment’*.

92. Een mondneusmasker is dan ook geen hygiënemaatregel en/of persoonlijk beschermingsmiddel zoals in de Wpg gedefinieerd. Er is immers geen enkel wetenschappelijk bewijs dat deze besmetting (zo veel mogelijk) kan voorkomen, dan wel personen kunnen beschermen. De Ministers zijn dan ook niet bevoegd geweest tot afkondiging van de Regeling. Bovendien lijken de hygiënemaatregelen en persoonlijke beschermingsmiddelen in deze context gezien te worden als een medisch hulpmiddel in de zin van artikel 1 lid 1 sub a van de Wet op medische hulpmiddelen. In dat artikel is medisch hulpmiddel gedefinieerd als: *‘elk instrument, toestel of apparaat, elke software of stof of elk ander artikel dat of die alleen of in combinatie wordt gebruikt, met inbegrip van elk hulpstuk en de software die voor de goede werking ervan benodigd is, dat of die door de fabrikant speciaal is bestemd om te worden gebruikt voor diagnostische of therapeutische doeleinden, en door de fabrikant is bestemd om bij de mens te worden aangewend voor: –diagnose, preventie, bewaking, behandeling of verlichting van ziekten,[.....]*
93. Als de mondneusmasker wel als een hygiënemaatregel en/of een persoonlijk beschermingsmiddel zou kunnen worden aangemerkt dan dient deze, gezien bovengestelde definitie, ook als een medisch hulpmiddel te worden aangeduid. Immers, het betreft dan een stof bij de mens die wordt aangewend voor preventie van ziekten. Opmerkelijk is dan ook waarom een mondneusmasker niet gewoon als medisch hulpmiddel is aangemerkt indien de Staat meent dat een mondneusmasker op enige wijze beschermt tegen SARS-CoV-2. De reden zou erin kunnen zijn gelegen dat indien hiertoe zou zijn overgegaan ook de strafbepaling onder artikel 13 van toepassing zou zijn geweest. Artikel 13 luidt als volgt:

1. Hij die een voorwerp - al dan niet zijnde een medisch hulpmiddel - aanprijst als zijnde geschikt voor een der in artikel 1, eerste lid, onder a, aangegeven functies, terwijl hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden, dat de aangeprezen geschiktheid ontbreekt of de werkelijke geschiktheid in ernstige mate bij de aangeprezene achterblijft, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van de vierde categorie.

[.....]

3. De in de voorgaande leden strafbaar gestelde feiten zijn misdrijven.

94. De vraag die gesteld moet worden is of niet tot een andere definiëring is gekomen om zodoende onder deze strafbepaling uit te komen, indien er tegen mondneusmaskers geageerd wordt. Immers, zoals hierboven beschreven stelde premier Rutte op 1 mei 2020 nog dat mondneusmaskers *‘een bijdrage kunnen leveren, maar het probleem niet oplossen en zelfs stelt dat als je ze verkeerd gebruikt, het kan bijdragen aan verspreiding’*. Ook heeft de minister De Jonge meermaals gesteld *‘mondneusmaskers werken niet’*. De Ministers waren dus zeer wel op de hoogte van de werking van mondneusmaskers, of beter gezegd, de niet-werking van mondneusmaskers, althans in ieder geval dat zoals in de strafbepaling staat omschreven *‘de werkelijke geschiktheid in ernstige mate bij de aangeprezen achterblijft’*. Als mondneusmaskers vallen onder de definitie van hygiëne-maatregel en/of persoonlijk beschermingsmiddel kan deze niet anders dan eveneens als een medisch hulpmiddel worden gedefinieerd en handelen de Ministers strafbaar door deze verplicht te stellen (en daarmee aan te prijzen) terwijl de werkelijke geschiktheid ervan ontbreekt.
95. Bovendien, als een mondneusmasker beoogd is om gedragsbeïnvloeding te bewerkstelligen, dient de vraag gesteld te worden of de ‘Wet medisch-wetenschappelijk onderzoek met mensen’ toepassing heeft. Onder de terminologie ‘wetenschappelijk onderzoek’ wordt in deze wet het navolgende verstaan: *‘medisch-wetenschappelijk onderzoek waarvan deel uitmaakt het onderwerpen van personen aan handelingen of het opleggen aan personen van een bepaalde gedragswijze’*. Uit deze wet blijkt dat onderzoek met mensen aan zware criteria moet voldoen.
96. De vraag die gesteld moet worden is of de Staat een mondneusmasker nu ziet als een medisch hulpmiddel en zo niet, in hoeverre dat dan wel aan voormelde definiëring voldoet. Een medisch hulpmiddel is immers een ruimer begrip dan een hygiënemaatregel en/of persoonlijk beschermingsmiddel.
- Ondeugdelijke motivering in de toelichting van de Regeling**
97. De toelichting van de Regeling²⁴ dient ter onderbouwing van de mondkapregeling en dient inzicht te geven in hoeverre de noodzakelijkheid, proportionaliteit en evenredigheid de inperking van de grondrechten legitimeert. In de dagvaarding is reeds betoogd dat de rapportages die als onderbouwing dienen voor het invoeren van de Regeling, geen overtuigend bewijs leveren van de effectiviteit van het dragen van een mondneusmasker. Eveneens is reeds onderbouwd dat de Regeling in strijd met de grondrechten tot stand is gekomen. In aanvulling hierop wordt in onderhavige paragraaf de toelichting van de Regeling besproken.
98. De onderbouwing voor het invoeren van de mondkapjesplicht is blijkens de Toelichting vrij kort. Zoals reeds beschreven koppelt de Staat in haar toelichting haar wens dat mondneusmaskers worden gedragen aan de eis van noodzakelijkheid. De Ministers stellen zagezegd dat *‘de bijdrage*

²⁴ Staatscourant 2020, 62032 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen (officielebekendmakingen.nl)

van mondneusmaskers aan het tegengaan van verspreiding van het virus, van levensbelang kan zijn op het moment dat sprake is van verregaande verspreiding van het virus'. Vervolgens stellen de Ministers dat 'niet-medische mondneusmaskers tegelijkertijd de overdracht van andere luchtwegvirussen enigszins kan tegengaan, wat de druk op huisartsenpraktijken en GGD-teststraten kan verminderen.⁴ Het gebruik van niet-medische mondneusmaskers kan de toenemende druk op de zorg daarmee beperken.

99. Evenals door het OMT wordt in de toelichting veelvuldig het woordje 'kan' en 'enigszins' gebezigd. De reden hiervan is klaarblijkelijk dat niet is aangetoond dat het dragen van een mondneusmasker ook daadwerkelijk effectief is. De stelling dat het bijdraagt, kan gezien de negatieve effecten van mondneusmaskers niet ingenomen worden. In die zin is de overweging onder 4.8 van de voorlopige voorzieningenrechter van 11 februari 2021 (productie 3) waarin hij stelt *'De Staat is ook niet gehouden tegenbewijs te leveren tegen de publicaties die door de Stichting zijn overgelegd'* onbegrijpelijk. Feit is dat er geen bewijs is dat mondneusmaskers een positief effect hebben op het tegengaan van verspreiding van het virus. Als er geen bewijs is van de effectiviteit, is het niet aan de Stichting om het tegendeel te bewijzen. De Staat is gehouden bewijs te leveren dat mondneusmaskers wel effectief zijn, als grondwettelijke voorwaarde van toetsing.
100. De Staat heeft echter geen overtuigend bewijs overgelegd van de effectiviteit van mondneusmaskers. De Regeling is gebaseerd op 'wensdenken'. Dit blijkt ook uit de overweging van de Ministers in de toelichting *'het kabinet wenst met de in deze regeling opgenomen mondkapjesverplichtingen tegemoet te komen aan de in de samenleving bestaande behoefte aan duidelijkheid over de vraag of mondkapjes wel of niet gedragen behoren te worden. De discussie over de wenselijkheid van een mondkapjesplicht kan de algemene communicatie over het belang van de basisregels verstoren. Ondubbeltzinnige communicatie over de toepassing van mondkapjes is daarom van belang, zoals ook het OMT heeft geconstateerd. Heldere regels over de situaties waarin mondkapjes verplicht zijn, kan daarmee bijdragen aan een betere naleving en handhaafbaarheid van het beleid ter bestrijding van de epidemie.'*
101. De Ministers stellen aanvullend dat de verplichtingen die in deze regeling zijn opgenomen tot het dragen van een mondneusmasker in aanvulling gelden op de andere coronamaatregelen. Dit betekent dat personen die een mondneusmasker dragen zich nog steeds moeten houden aan de veilige-afstandsnorm en moeten voldoen aan bijvoorbeeld de geldende regels over groepsvorming. Ook uit deze motivering blijkt dat de Ministers goed bewust zijn van het feit dat een mondneusmasker niet effectief is. Zo stellen ze zelf dat een mondneusmasker niet als vervanging van *social distancing* en (hand)hygiënemaatregelen kan worden ingezet.
102. In de toelichting onder het kopje 'Noodzaak en evenredigheid' stellen de Ministers vervolgens dat zij vinden dat het dragen van een mondneusmasker noodzakelijk is en van levensbelang is op het moment dat er sprake is van een vergaande verspreiding van het virus. Het woordje 'vinden'

geeft exact weer dat de Ministers de mondkapjesplicht slechts hebben ingevoerd op basis van ‘wensdenken’. Elke motivering wordt voorzien van ‘kan’ ‘enigszins’ ‘mogelijk’ en tot slot wat de Ministers ‘vinden’. Van Dissel benoemde het dan ook precies zoals het is, onderhavige Regeling betreft een ‘politiek besluit’. Een vergaande inperking van grondrechten kan vanzelfsprekend niet de toetsing van de eisen van noodzakelijkheid, proportionaliteit en evenredigheid doorstaan om reden van wensdenken. Te meer niet nu de aangetoonde schadelijke effecten van mondneusmaskers op de gezondheid van haar dragers in de toelichting volledig onbesproken blijft.

103. De gebrekkige en ondeugdelijke onderbouwing in de Toelichting waar de toetsing van proportionaliteit en evenredigheid niet danwel onvoldoende is onderbouwd maakt dat de Regeling onrechtmatig tot stand is gekomen en derhalve als onverbindend moet worden verklaard.

- ***Uitzonderingsmogelijkheid Regeling***

104. In de Regeling is een uitzondering opgenomen voor het verplicht dragen van mondneusmaskers. Er geldt een uitzondering voor mensen die vanwege hun beperking of ziekte geen mondneusmasker kunnen dragen. De betreffende bepaling, artikel 2a.4 van de Regeling houdt het navolgende in: *De verplichtingen in dit hoofdstuk gelden niet voor personen die vanwege een fysieke, verstandelijke of psychische beperking of een chronische ziekte geen mondkapje kunnen dragen.*” De Stichting stelt zich op het standpunt dat deze bepaling zoals vervat in de Regeling, maakt dat de Regeling in zijn geheel in strijd is met de algemene beginselen van behoorlijk bestuur, rechtszekerheids- en legaliteitsbeginsel en leidt tot willekeur en derhalve geen stand kan houden. Het rechtszekerheids- en legaliteitsbeginsel brengt met zich mee dat de burger moet kunnen vertrouwen op het consequent handelen van de overheid. Regels die de overheid stelt moeten worden nageleefd en regels die de overheid stelt moeten zo zijn geformuleerd dat de burger op ieder moment moet kunnen weten wat er van hem verwacht wordt. Onduidelijke regels die voor meerderlei uitleg vatbaar zijn, zijn in strijd met deze beginselen.
105. De Regeling geeft onduidelijkheid over wie in aanmerking komt voor de uitzondering. In de toelichting van de Regeling wordt hier ook geen duidelijkheid over gegeven. In de toelichting staat vermeld dat het gaat om mensen die vanwege een ziekte of beperking geen mondneusmasker kunnen dragen, mensen die last krijgen van hun gezondheid omdat zij bijvoorbeeld een longaandoening hebben, mensen die ernstig ontregeld raken doordat zij een verstandelijke of psychische beperking hebben en tot slot mensen en hun begeleiders die afhankelijk zijn van non-verbale communicatie. Een dergelijke beschrijving is niet afdoende om duidelijkheid te verschaffen. Te meer nu is vastgesteld dat iedereen die een mondneusmasker draagt in enigerlei mate schade ondervindt door het dragen van een mondneusmasker. De huidige Regeling leidt tot een situatie waarin de aan te dragen bewijzen afhankelijk zijn van de organisatie, instelling, winkel en/of verbalisant in kwestie. Immers, nergens is duidelijk vermeld hoe, wanneer en aan wie iemand

precies moet aantonen dat hij voldoet aan de uitzonderingsgrond en a contrario als de uitzonderingsgrond zich niet voordoet, wie dus wel verplicht is een mondneusmasker te dragen. Dit terwijl er wel een punitieve sanctie op staat (boete).

106. In de uitspraak van 11 februari 2021 van de voorlopige voorzieningenrechter in Den Haag²⁵ zijn stellingen ingenomen als *‘de staat niet kan worden verweten als de mondkapjesplicht door scholen ruim wordt ingevuld’* en *‘de staat niet tot meer maatregelen aanzet’* en *‘dat als het in de praktijk gebeurt dat leerlingen die geen mondkapje dragen op onaangename en botte manier worden bejegend en direct worden uitgesloten van het volgen van onderwijs, zich dit niet met de instructie van de Staat verdraagt’*. Deze stellingen van de voorzieningenrechter gaan voorbij aan het gestelde in artikel 8 EVRM. Zoals besproken vanaf overweging 82 eist deze verdragsbepaling dat als een inperking (*interference*) van het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer plaatsvindt, deze 1) bij wet voorzien is (*in accordance with the law*), 2) een geoorloofd doel dient (*legitimate aim*) en 3) noodzakelijk in de democratische samenleving is (*necessary in a democratic society*). Deze eisen gelden cumulatief. Het EHRM stelt aan de term ‘wet’ de eisen dat deze toegankelijk (*accessible*) en voorzienbaar (*foreseeable*) moet zijn. De eis van toegankelijkheid ziet op de kenbaarheid van de wet voor de burger (de wijze van bekendmaking). De eis van voorzienbaarheid houdt in dat de burger met enige zekerheid moet kunnen voorspellen wanneer er inbreuken op zijn recht mogen worden gemaakt en zijn gedrag daarop moet kunnen afstemmen. Omdat er geen duidelijkheid bestaat wie zich op de uitzondering kan beroepen, bestaat er ook geen duidelijkheid wie volgens de Regeling verplicht is een mondneusmasker te dragen. Dit maakt dat de Regeling leidt tot rechtsonzekerheid en willekeur in de hand werkt. De Staat dient er zorg voor te dragen dat haar wetgeving voldoende toegankelijk, precies en voorzienbaar is in de uitoefening en aldus een waarborg biedt tegen willekeur (*‘arbitrariness’*). De vereisten van precisie en voorzienbaarheid brengen mee dat een wet zodanig duidelijk is dat de burger redelijkerwijs in staat is om de daaruit voortvloeiende gevolgen van zijn handelen te overzien zodat hij zijn gedrag op de wet kan afstemmen. Aan deze verplichting is de voorzieningenrechter compleet voorbij gegaan.
107. Bovendien staat deze Regeling op gespannen voet met de ‘Wet gelijke behandeling op grond van een handicap of chronische ziekte’. Deze Regeling heeft tot gevolg dat een persoon met een beperking (handicap of chronische ziekte) naar buiten toe zal moeten uitdragen en in veel gevallen zich zelfs zal moeten verdedigen waarom hij geen mondneusmasker draagt. Door bij het binnentreden van een winkel, een station, school of andere publieke ruimte gedwongen te worden naar buiten toe uit te moeten dragen dat een persoon geen mondneusmasker kan dragen wordt de waardigheid van deze persoon aangetast en daarmee een bedreigende, vijandige, beledigende, vernederende en kwetsende omgeving gecreëerd. Immers, niet aan elke persoon is te zien waarom

---

²⁵ECLI:NL:RBDHA:2021:268

hij geen mondneusmasker draagt. Omstandigheden waarom een persoon geen mondneusmasker kan dragen, zijn van buitenaf niet altijd zichtbaar. Alle chronisch zieken, gehandicapten en mensen met beperkingen waarbij het dragen van een mondneusmasker niet van hen gevergd kan worden omdat dit leidt tot psychische en lichamelijke klachten worden door de regeling in een situatie gebracht waar zij geïntimideerd worden en daardoor gedwongen om of tot overlegging van privacy gevoelige informatie over te gaan dan wel een boete te verkrijgen omdat de verbalisant in kwestie het bewijs niet afdoende acht. Er zijn zelfs gevallen bekend waarbij de verbalisant aangeeft dat wie een beroep doet op de uitzondering maar verzet tegen de boete moet aantekenen en daarmee de uitzonderingsgrond per definitie niet accepteert.

108. Om een boete te voorkomen dienen burgers in vele gevallen medische gegevens te verstrekken om de verbalisant, organisatie of winkel bereid te stemmen te accepteren dat zij geen mondneusmasker kunnen dragen. Dit schuurt met de geldende privacywetgeving. Immers, inzage geven in medische stukken behoeft toestemming (rechtshandeling zijnde ‘wil en verklaring’) van de betrokkene in kwestie. Het mag duidelijk zijn dat de wil van de betrokkenen op deze manier gebrekkelijk tot stand komt. Immers, de kans dat de betrokkene slechts enkel inzage geeft om op deze wijze onder een opgelegde boete uit te komen, is zeer aannemelijk.
109. De Staat heeft met de afkondiging van deze Regeling een situatie in de hand gewerkt dat burgers onderling tegenover elkaar komen te staan en de uitvoering van de wetgeving (vanwege de onduidelijkheid ervan) zodanig rechtsonzeker is met willekeur tot gevolg. De organisatie/winkel/vervoerder/school wordt verantwoordelijk gemaakt voor de uitvoering van de door de Staat opgelegde onduidelijk geformuleerde wetgeving met de sanctie dat indien deze niet voldoende zorg betracht ten aanzien van de uitvoering kans heeft een lastgeving opgelegd te krijgen. Zie in dit verband artikel 4.1 van de Regeling waarin wordt geëist dat de publieke plaats slechts voor publiek mag worden opengesteld indien de beheerder een bepaalde zorgplicht vervult. Burgers die menen dat zij geen mondneusmasker kunnen dragen worden gestraft met een boete.
110. In een uitspraak van de Hoge Raad d.d. 21 december 2012 (Ecli:NL:HR:2012:BX9019) is uitgemerkt dat een boekverkoper niet verantwoordelijk kan worden gehouden voor het door een derde toegepaste beloningssysteem en dit op gespannen voet staat met de beginselen van rechtszekerheid en legaliteit. In casu kan de beheerder van een publieke plaats niet verantwoordelijk gehouden worden voor de door de Staat afgekondigde onduidelijke en rechtsonzekere regeling waardoor privacy wetgeving en discriminatie van chronisch zieken en gehandicapten in de hand worden gewerkt. Anders dan in de kortgeding uitspraak werd uitgemerkt, kan de wijze van de uitvoering van de Regeling de Staat dan wel degelijk worden aangerekend en dient de regeling in zijn geheel onverbindend te worden verklaard vanwege strijdigheid met het legaliteitsbeginsel, rechtszekerheidsbeginsel en verbod op willekeur.

- *Verdrag inzake de Rechten van het kind*

111. In de Regeling worden kinderen van dertien jaar en ouder verplicht in het openbaar vervoer, publieke ruimten en onderwijsinstellingen e.d. mondneusmaskers te dragen. Door een mondneusmasker te dragen dient deze groep per definitie niet het eigen belang, aangezien de kans op (ernstige) klachten voor hen n.a.v. besmetting met het virus nagenoeg nihil is, maar zou deze groep daarmee puur het belang van daadwerkelijk kwetsbare volwassenen dienen. Zij worden verplicht hun recht om in vrijheid te kunnen ademen op te offeren. Aan de vraag of iets dergelijks moreel gezien überhaupt van een kind mag worden gevraagd, is met de totstandkoming van de Regeling overigens geheel voorbij gegaan.
112. Naast de lichamelijk schadelijke gevolgen die het dragen van mondneusmaskers met zich meebrengen en het feit dat juist kinderen nimmer de vereiste hygiënevoorschriften kunnen naleven, is de mondkapplicht voor deze doelgroep desastreus. De weigering (op wel of niet medische gronden) tot het dragen ervan leidt (mede onder invloed van de propaganda-machine van de mainstream media die dagelijks benadrukt dat je het toch vooral “voor een ander doet”) in de praktijk helaas tot excessen en onbegrip. Met name over het dragen van mondneusmaskers op school zijn veel excessen bekend. Op sommige scholen wordt uitermate autoritair met de mondkapplicht omgegaan. Kinderen die het dragen ervan weigeren, worden naar huis gestuurd, soms zelfs geschorst. Of zij worden, ingeval van een legitieme reden om het dragen te weigeren die dan wel vaak tenminste moet worden onderbouwd met bijvoorbeeld een verklaring van een huisarts (wat in feite een schending van de privacy oplevert), gesepareerd, apart gezet. Er zijn gevallen bekend waarbij kinderen kettingen moeten dragen, of stickers, waarop staat dat zij van de draagplicht zijn vrijgesteld. Dergelijke kinderen verworden tot paria’s. Veel kinderen blijven als gevolg daarvan thuis, worden somber en depressief.
113. Uit de toelichting van de Regeling volgt dat de afweging om deze jongeren een mondkapjesplicht op te leggen, volgt uit het WHO-advies. De Staat is bij de Regeling er echter voorbij aan gegaan dat zij een eigen verantwoordelijkheid heeft en houdt ten aanzien van de adviezen van de WHO. Echter, de Staat geeft in de toelichting van haar Regeling geen enkele blijk van een belangenafweging bij de keuze om jongeren te verplichten een mondneusmasker te dragen. De Staat weegt niet mee dat jongeren tot 17 jaar op zichzelf een beperkte(re) rol in de verspreiding van het virus hebben en dat zij (beperkter) vatbaar zijn voor het virus. Ook is gebleken dat jongvolwassenen geen of milde klachten ontwikkelen en derhalve niet in het ziekenhuis belanden of de zorg belasten. Zij worden echter wel ten volle geraakt door de maatregelen waarin de Regelingen voorzien, zowel wat betreft hun mogelijkheden tot het volgen van onderwijs, tot het zich verenigen (sport en studie), alsook hun mogelijkheden tot sociale ontwikkeling (uitgaansleven en sociale contacten) en werkgelegenheid. In dit kader dient er juist voor deze doelgroep extra aandacht te zijn voor de medische noodzakelijkheid en proportionaliteit en subsidiariteit van de maatregelen.

114. Artikel 3 van het Verdrag inzake de Rechten van het kind (hierna: Verdrag) luidt: “Bij alle maatregelen die kinderen betreffen dient het belang van het kind voorop te staan.” In de Regeling wordt slechts met verwijzing naar het WHO en OMT advies kinderen van dertien jaar en ouder verplicht in het openbaar vervoer, publieke ruimten en onderwijsinstellingen e.d. mondneusmaskers te dragen. De toelichting geeft geen enkele blijk dat er een afweging heeft plaatsgevonden in het kader van artikel 3 van het verdrag.
115. Zo stelt de Regeling: *“De reden dat jonge kinderen zijn uitgezonderd van de mondkapjesplicht is dat het virus zich vooral verspreidt onder volwassenen en van volwassen familieleden naar kinderen. Verspreiding van het virus onder kinderen of van kinderen naar volwassenen komt minder vaak voor. Over het algemeen geldt: hoe jonger het kind, des te minder groot de rol bij de verspreiding van het virus is. Ook adviseert de WHO overheden geen mondkapjesplicht in te stellen voor kinderen tot vijf jaar en bij de overweging om een mondkapje te verplichten voor kinderen van zes tot en met elf jaar het effect van het welbevinden van het kind mee te wegen. Op deze leeftijd heeft, aldus de WHO, het dragen van een mondkapje een aanzienlijke impact op de psychosociale ontwikkeling van het kind. Om voorgaande redenen wordt verschil gemaakt tussen kinderen tot en met twaalf jaar en kinderen van dertien tot achttien jaar.”*
116. De WHO stelt zogezegd dat vanwege de psychosociale ontwikkeling van het kind een verschil wordt gemaakt tussen kinderen onder de 12 jaar en kinderen vanaf 13 jaar. Hieruit blijkt dat er ten aanzien van kinderen boven de 12 jaar geen afweging is gemaakt ten aanzien van hun ontwikkeling. Dat de ontwikkeling van jonge kinderen zich in een andere fase bevindt dan kinderen boven de 12 jaar, maakt niet dat er ten opzichte van hen helemaal geen pedagogische toets behoeft te worden uitgevoerd. Bovendien maakt bovengemelde afweging pijnlijk duidelijk, dat de Staat de WHO slechts volgt en geen ‘eigen’ verantwoordelijkheid neemt voor haar nationale wetgeving door af te wegen waarom zij het advies van de WHO laat prevaleren ten opzichte van tientallen adviezen waaruit blijkt dat mondneusmaskers schade kunnen toebrengen. Het effect van de mondkaplicht en het welbevinden van het kind wordt niet meegewogen slechts omdat het WHO advies daar niet toe lijkt te verplichten. Opgemerkt dat voor kinderen op de middelbare school het invoeren van de mondkaplicht voor alle kinderen, zelfs afwijkt van het WHO advies omdat de Staat eist dat ook vroege leerlingen van 11 en 12 jaar op de middelbare school mondneusmaskers dragen. Bovengemelde onderbouwing ontbeert dan ook een pedagogische toets waarbij juist voor jongeren een meer indringende toets ten opzichte van volwassenen voor proportionaliteit (staat het belang in verhouding tot de inbreuk?) en subsidiariteit (is dit de beste manier om het doel te bereiken?) had moeten plaatsvinden.
117. Zoals reeds is besproken heeft de Staat vanaf 26 juni 2021 versoepelingen aangekondigd voor de mondkaplicht maar niet voor kinderen. Op school moeten kinderen nog steeds mondneusmaskers dragen zodat dat de toelichting van de wetswijziging hier een woord aan heeft gerept.

Wederom heeft de Staat verzuimd de belangen van kinderen mee te wegen in haar besluitvorming en daarmee de belangen van kinderen veronachtzaamd.

118. Dit wringt des te meer omdat medici stellen dat kinderen en adolescenten van nature een zeer actief en adaptief immuunsysteem en constante confrontatie met het microtoom van de aarde nodig hebben. Hun hersenen zijn ongelooflijk actief en hebben meer zuurstof nodig dan een volwassene. Hoe metabolisch actiever een orgaan is, des te meer zuurstof het nodig heeft. Bij kinderen en jongeren zuurstof beperken is derhalve zeer slecht voor de ontwikkeling van hun hersenen. Gebrek aan zuurstof remt de ontwikkeling van de hersenen en de schade die erdoor wordt veroorzaakt kan niet worden terug gedraaid. Het kind heeft de hersenen nodig om te leren en de hersenen hebben zuurstof nodig om hiervoor te functioneren. Het bewust en doelbewust veroorzaken van zuurstoftekort geeft dus een gezondheidsrisico en betreft een medische absolute contra-indicatie.
119. Zoals reeds is opgemerkt in overweging 62 en 71 zijn mondneusmaskers problematisch vanuit psychologisch oogpunt. Zoals gezegd, een mondneusmasker symboliseert gevaar en het afdekken van het gezicht maakt het moeilijk om menselijke uitdrukkingen en emoties bij een ander te herkennen. Door het verminderen van de herkenbare gezichtszone wordt emotioneel contact vermindert, wat ertoe leidt dat kinderen en volwassenen zwak, angstig, onzeker, en zelfs immunosuppressief kunnen worden aangezien de psyche rechtstreeks verband houdt met een adequate immunrespons. Vanuit psychologisch oogpunt zijn de gezondheidsvoorschriften van de overheid voor gezonde kinderen schadelijk en kunnen ze blijvende psychische stoornissen veroorzaken.
120. Het opvoeden van kinderen met angst voor fysieke nabijheid heeft een nadelig effect op de ontwikkeling van hun gevoel van eigenwaarde. Bovendien maakt de niet te bewijzen correlatie tussen een mogelijke dood van dierbaren en hun gedrag het moeilijk voor kinderen om zich te verhouden tot hun omgeving. Het gebruik van een mondneusmasker duidt ook op ziekte, infectie, en dood bij volwassenen, en suggereert dat het dicht bij mensen staan gevaar oplevert wat op zijn beurt de creatieve functies van de hersenen beperkt. Psychologen hebben sinds het advies/de verplichting tot het dragen van een mondneusmasker een dramatische toename van angststoornissen, gevoelens van sociaal isolement, paniekaanvallen, en zelfmoord waargenomen. De bewijzen dat de huidige maatregelen grote schade berokkenen aan met name ook in de leeftijd 13 tot 18 jaar stapelen zich op.
121. Hierbij opgemerkt dat in de uitspraak van 11 februari 2021 van de voorlopige voorzieningenrechter te Den Haag meldt dat de Staat niet heeft bestreden dat het (langdurig) dragen van een mondneusmasker (enige) nadelige effecten kan hebben. De rechter heeft daarbij gesteld dat dit gegeven is meegewogen bij het gekozen beleid en heeft geleid tot de genoemde uitzonderingen op de mondkapjesplicht (zie overweging 4.10 van de uitspraak). Deze redenering slaat de plank echter

volledig mis. De Regeling leidt ertoe dat onderhavige plicht ertoe leidt dat met name jongvolwassenen verplicht worden mondneusmaskers te dragen op school (in het lopen op de gang, pauzes in de aula, en het wachten voor klaslokalen), in het openbaar vervoer (tijdens het reizen naar school), bij bijbaantjes (bij werkgevers) waardoor de duur en mate van het dragen van mondneusmaskers in totaliteit gezien langer is dan de Staat kennelijk zelf wenst, aangezien zij uitgaat van het dragen van korte duur. Bij winkelpersoneel (alvorens de versoepeling werd aangekondigd) is goed zichtbaar dat zij de gehele werkdag verplicht worden mondneusmaskers te dragen. Deze werkzaamheden worden vaak door jongeren uitgevoerd.

122. De Regeling weegt de belangen van de gezondheid van kinderen en het feit dat de mondkapjesverplichting een stapelend effect heeft en dit er toe zorgdraagt dat gedurende een dag kinderen mondneusmaskers wel degelijk langdurig dragen, niet af. Bovendien kan de Regeling tot september 2023 telkens verlengd worden en ziet het dus toe op een lange periode waarbij de Ministers telkens de regeling verlengen, hetgeen al tweemaal is gebeurd. Het feit dat zelfs de Staat niet durft te ontkennen dat het langdurig dragen van mondneusmaskers een negatief effect kan hebben, brengt mee dat de Regeling met name tegenover kinderen (maar natuurlijk ook bij volwassenen) ondeugdelijk is onderbouwd en dit in ieder geval zal moeten inhouden dat de Regeling onverbindend wordt verklaard ten opzichte van kinderen van 13 jaar en ouder dan wel buiten werking dient te worden gesteld.
123. De gebrekkige onderbouwing voor wat betreft de medische noodzaak klemmt overigens te meer daar juist kinderen helemaal niet aan de hygiëne-eisen, zoals reeds besproken, kunnen voldoen. Immers, het niet voldoen aan de hygiënevoorschriften maakt juist dat het dragen van een mondneusmasker des te schadelijker is voor de drager ervan maar ook juist kan leiden tot een toename van besmettingen. Juist bij kinderen kan dan niet aan de definitie van hygiënemaatregelen en persoonlijk beschermingsmiddel worden voldaan en ontvalt daarmee de wettelijke basis aan deze maatregel. Want bij gebreke aan een medische noodzaak bestaat daarvoor geen grondslag.

- *Recht op onderwijs*

124. Aanvullend wordt opgemerkt dat kinderen in Nederland recht hebben op onderwijs. Het recht op onderwijs wordt in Nederland beschermd via de leerplicht. Ouders zijn volgens de Leerplichtwet verantwoordelijk om hun kind in te schrijven op een school en te zorgen dat hun kind de school bezoekt. Artikel 28 Verdrag inzake de Rechten van het Kind bepaalt dat lidstaten expliciet het recht op onderwijs erkennen en ten behoeve van de verwezenlijking van dit recht verplicht zijn om voortgezet onderwijs beschikbaar te stellen en toegankelijk te maken. Artikel 14 van het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie bepaalt dat eenieder recht heeft op onderwijs en op toegang tot beroepsopleiding en bijscholing.

125. Door het verplicht stellen van het dragen van mondneusmaskers wordt dit recht beperkt, zeker wanneer de weigering tot het dragen ervan wordt gesanctioneerd door minderjarigen naar huis te sturen althans hen de toegang tot school te weigeren en hen hooguit thuisonderwijs te laten volgen. Dat laatste, het volgen van thuisonderwijs, is geen gelijkwaardig alternatief. Wetenschappelijk onderzoek heeft namelijk uitgewezen dat de gemiddelde leerling nagenoeg geen progressie maakt tijdens het afstandsleren. Kortom: de Ministers hebben een regeling in het leven geroepen welke tevens ingrijpt in het recht op onderwijs en op toegang tot de beroepsopleiding en bijscholing.
126. Door '[Meldpuntmondkapjes.nl](https://meldpuntmondkapjes.nl)' is een Zwartboek uitgegeven. Dit digitale landelijke meldpunt is opgericht door een aantal bezorgde ouders naar aanleiding van de verregaande maatregelen op de scholen. In zeer korte tijd stroomden schokkende en schrijnende verhalen binnen van leerlingen, ouders en onderwijsmedewerkers. Het gaat om situaties waarbij leerkrachten leerlingen toeschreeuwen een mondneusmasker op te doen, waarbij de toegang tot school eenvoudigweg wordt geweigerd wanneer een leerling geen mondneusmasker wil dragen, tot gevallen van hyperventilatie of een zodanige hoofdpijn door het dragen van een niet-werkend mondneusmasker dat leerlingen zich ziek moeten melden. Ook staan er meldingen tussen waarin kinderen zeggen niet meer te willen leven. Er is dus zowel op psychisch als lichamelijk vlak sprake van een potentieel gevaarlijke situatie op scholen, terwijl er verwacht mag worden dat er op een school een gezonde en veilige leeromgeving aanwezig is, stelt het Meldpunt. *"In het belang van de gezondheid van het kind verwachten wij dat de politiek dit signaal serieus oppakt en een einde maakt aan het verplicht stellen van niet-werkende mondneusmaskers op scholen."*
127. In de kortgeding uitspraak van 11 februari 2021 gaf de Staat aan dat zij de verhalen over absurde situaties en grimmige sfeer op scholen niet herkent. Om te voorkomen dat deze verhalen nog langer ongehoord en genegeerd blijven is het Zwartboek ook naar alle leden van de Tweede Kamer verzonden. Het invoeren van de mondkapjesplicht op scholen is een zeer ingrijpende dwangmaatregel. Je zou er vanuit mogen gaan dat een dergelijke ingrijpende verplichting gebaseerd is op overtuigend wetenschappelijk bewijs en berust op een urgente medische noodzaak. Beide zijn er niet. Meldpunt Mondkapjes signaleert dat er sprake is van een onhoudbare situatie en vraagt onmiddellijke afschaffing van de mondkapjesverplichting. Het meldpunt roept Kamerleden op in actie te komen.
128. Bovendien, de opmerking van de Staat dat zij zich niet herkent in de verhalen zoals vermeld in het Zwartboek, maakt niet dat deze schrijnende verhalen niet bestaan. Zoals in deze dagvaarding uiteengezet zorgt de Regeling voor een samenleving waarin ouders, kinderen, scholen, werkgevers, werknemers, winkeliers en klanten lijnrecht tegenover elkaar komen te staan. De Staat heeft een Regeling in het leven gebracht met het doel om mensen waakzaam voor het virus te maken

met schadelijke effecten op de gezondheid van volwassenen en kinderen. Geen enkele burger in Nederland zou aan deze schadelijke gevolgen mogen worden blootgesteld. Instandhouding van de Regeling maakt dat geconcludeerd kan worden dat Nederland slechts volgt wat de WHO adviseert en waarbij Ministers (buiten het parlement om) de grondrechten van volwassenen en kinderen op grove mate mogen schenden en hun gezondheid mogen aantasten terwijl studies aantonen dat het dragen van een mondneusmasker alles behalve effectief is en is aangetoond dat deze maatregel het aantal besmettingen doet toenemen. UEA, hoeder van de rechtstaat, wees waakzaam.

VERWEER / WEERLEGGING

129. Op 30 april 2021 (productie 14) is de Staat aangeschreven met het verzoek de Regeling niet te verlengen en kenbaar te maken de mondkapjesplicht definitief af te schaffen. Op deze aanzegging heeft de Staat bij schrijven van 20 mei 2021 gereageerd (**productie 19**). De Staat herhaalt in de brief haar reeds ingenomen standpunten in de Toelichting van de Regeling en verwijst wederom naar de in deze dagvaarding besproken rapportages, welke zijn overgelegd in productie 5. Opvallend is dat op de stelling dat de uitzonderingsbepaling in de Regeling leidt tot rechtsonzekerheid en willekeur, de Staat stelt dat zij gehandicapten niet discrimineert omdat zij zich kunnen beroepen op de uitzonderingsbepaling. Deze stelling is volstrekt onbegrijpelijk en getuigt van onbegrip.
130. Opmerkelijk is ook de reactie van de Staat dat werknemers er voor kunnen kiezen een faceshield te dragen. In een publieke binnenruimte of bij een contactberoep stelt de wet een mondneusmasker gewoonweg verplicht. Op het gegeven dat kappers, winkelpersoneel e.d. de gehele dag verplicht zijn een mondneusmasker te dragen en derhalve langdurig onderworpen zijn aan schadelijke effecten op hun longen heeft de Staat feitelijk geen antwoord. Dit gegeven maakt het des te kwalijker dat de Regeling telkenmale, zonder een verdere afweging omtrent dit onderwerp wordt verlengd.
131. Weliswaar zijn er vanaf 26 juni 2021 versoepelingen aangekondigd en is de mondneusmasker niet meer verplicht in een deel van de publieke ruimtes, Aangezien mondneusmaskers voor reizigers en kinderen nog steeds verplicht zijn, blijft de noodzaak tot een rechtmatigheidsoordeel bestaan. Overigens niet in de laatste plaats omdat deze versoepelingen eenvoudigweg teruggedraaid kunnen worden. Ten aanzien van de overige punten wordt verwezen naar al het gestelde in deze dagvaarding. Bij schrijven van 29 juni 2021 (**productie 20**) heeft ANBB de Staat aangezegd eveneens voornemens te zijn te zullen dagvaarden.

BEWIJS(AANBOD)

132. De Stichting biedt aan – voor zover ex artikel 150 Rv de bewijslast op haar zou rusten – zijn stellingen te bewijzen door alle middelen rechtens, waaronder de bij deze dagvaarding bijbehorende producties en door het ex artikel 166 lid 1 Rv horen van nader te noemen getuigen.
133. In het kader van de bewijslastverdeling wijst de Stichting er wel op dat de onrechtmatigheid van het besluit, het causaal verband en de schade een gegeven is, zodat hij meent dat hij aan zijn bewijslast voldaan heeft.

BEVOEGDHEID

134. De Rechtbank Den Haag is op grond van artikel 99 Rv. bevoegd om van het geschil kennis te nemen aangezien de Staat der Nederlanden zetel heeft te Den Haag.

ONTVANKELIJKHEID

135. De Stichting Ademvrij komt op grond van artikel 3:305a BW op voor een algemeen belang, welk belang zij volgens de statuten behartigt. Aan de eisen van artikel 3:305a BW is voldaan. Er is een toereikende statutaire doelomschrijving en zij ontplooit activiteiten op het gebied van de behartiging van de belangen van inwoners in Nederland omtrent de SARS-CoV-2 maatregelen. Uit het voorgaande is tevens gebleken dat zij voldoende heeft getracht het gevorderde te bereiken door het aankondigen van de dagvaarding ex artikel 3:305a lid 2 BW.
136. Op grond van haar statuten behartigt de Stichting het algemeen en collectief belang van burgers om niet langer blootgesteld te hoeven worden aan de schadelijke gevolgen van de mondkapjesplicht en de daarmee samenhangende schending van de grondrechten van alle burgers in Nederland. Zulks op de voet van artikel 3:305a BW.
137. In het verlengde van het voorgaande, mede met verwijzing naar en in overeenstemming met artikel 1018c lid 1 Rv, merkt de Stichting in het kader van haar ontvankelijkheid verder nog op, dat zij opkomt voor degenen van en voor wie de Stichting de belangen beschermt, namelijk alle burgers in Nederland. De mondkapjesplicht geldt immers voor nagenoeg alle burgers in Nederland. De in deze procedure te beantwoorden vragen zijn daarmee gemeenschappelijk van aard. Dat de Stichting overigens nog maar kort geleden is opgericht kan aan de ontvankelijkheid in deze ook niets afdoen. Te meer, nu de Stichting feitelijk een direct uitvloeisel is van de per 1 december 2020 ingestelde Regeling, dus is het ook logisch dat de bestaansgeschiedenis kort is.

138. Bedenk bij dit alles goed, zoals ook al eerder aangegeven, dat de Stichting een uitvloeisel is van een reeds vóór haar oprichting ontstane beweging van burgers die zich in toenemende mate niet kon verenigen met de grondrechtenbeperkende maatregelen die van overheidswege werden afgekondigd in verband met het SARS-CoV-2 virus. Al deze mensen zien zich inmiddels sinds de invoering van de mondkapjesplicht (en feitelijk ook al daarvoor, toen bijvoorbeeld het openbaar vervoer het dragen van mondneusmaskers reeds verplicht stelde) geconfronteerd met de situatie dat het dragen van mondneusmaskers schadelijk is.
139. Naast het feit dat zij een procedure voor haar achterban heeft ingesteld, ontplooit de Stichting Ademvrij tevens (en ondanks haar korte bestaan) andere activiteiten (waarvoor en waarbij uiteraard een zekere beperking geldt vanwege de corona-maatregelen). Zo publiceert zij artikelen, werkt zij onder meer samen met diverse organisaties, verzamelt zij verhalen en ervaringen van burgers, voert zij een politieke lobby en wenst zij de aangeslotenen zodoende een stem te geven.
140. De ANBB is zagezegd is een vereniging die de belangen van een substantieel aantal burgers behartigt met betrekking tot maatschappelijke relevante kwesties. De ANBB voorziet daartoe met een elektronisch platform, dat haar leden in staat stelt om hun opinies kenbaar te maken. Deze opinies leiden tot gehouden referenda, waarvan de uitkomsten dienen als basis voor de ANBB om ter zake politieke, juridische dan wel (sociale) media acties namens haar leden te ondernemen. De ANBB kent inmiddels ruim 9100 leden. Haar ledenaantal groeit dagelijks. Uit een van de gehouden referenda is naar voren gekomen dat een groot deel van de ANBB leden (zeker 99%) sterk de behoefte heeft tot een algehele afschaffing van de mondkapjesplicht. Ook de ANBB heeft voldoende getracht het gevorderde te bereiken door het aankondigen van de dagvaarding ex artikel 3:305a lid 2 BW.
141. De Stichting Ademvrij en de ANBB voldoen dan ook aan alle ontvankelijkheidseisen zoals omschreven in artikel 3:305a BW en artikel 1018c lid 1 Rv. Er bestaat geen enkel winstoogmerk, en beiden streven onder meer een collectieve actie na in verband met het SARS-CoV-2 virus en de schadelijke en non-grondrechtelijke maatregelen die in dat kader door de overheid ten aanzien van burgers zijn genomen.

MITSDIEN:

Het uw rechtbank moge behagen bij vonnis, zoveel als mogelijk uitvoerbaar bij voorraad:

Primair

- A. Voor recht te verklaren dat Hoofdstuk Va van de Wet publieke gezondheid en de Ministeriële Regeling aanvullende mondkapjesverplichtingen covid-19 van 19 november 2020, kenmerk

1784379-214492-WJZ alsmede de daaropvolgende doorgevoerde wijzigingen in haar geheel onrechtmatig zijn en daarmee onverbindend te verklaren, althans buiten werking te stellen, althans buiten toepassing te verklaren;

Subsidiair

- B. Voor recht te verklaren dat de Ministeriële Regeling aanvullende mondkapjesverplichtingen covid-19 van 19 november 2020, kenmerk 1784379-214492-WJZ alsmede de daaropvolgende doorgevoerde wijzigingen ten aanzien van personen tot 18 jaar oud in haar geheel onrechtmatig is en daarmee onverbindend te verklaren, althans buiten werking te stellen, althans buiten toepassing te verklaren;

Zowel primair en subsidiair

althans een zodanige beslissing te nemen als zij in goede justitie zal vermenen te behoren:

de Staat te veroordelen in de proceskosten, de advocaatkosten en de nakosten daaronder begrepen, te vermeerderen met de wettelijke rente vanaf veertien dagen na de datum van het in dezen te wijzen vonnis tot aan de dag van volledige betaling.

De kosten van mij, deurwaarder zijn:

PRODUCTIEOVERZICHT

1. Statuten Stichting Ademvrij;
2. Uittreksel handelsregister ANBB;
3. Uitspraak van de rechtbank Den Haag d.d. 11 februari 2021 en 17 juni 2021;
4. Overzicht uitlatingen Ministers en OMT-leden;
5. Verzameling en bespreking van tientallen wetenschappelijke rapportages, studies, onderzoeken en adviezen;
6. Advies van het OMT van 14 oktober 2020;
7. OMT-advies van 4 mei 2020;
8. Rapport van het European Centre for Disease Prevention and Control (ECDC) van 8 april 2020;
9. Rapport van de WHO van 1 juni 2020;
10. Update ECDC van 15 februari 2021;
11. Email van Dr. Coen Berends van het RIVM tegenover de Stichting;
12. Rapport Bauner et al: *“The effectiveness of eight nonpharmaceutical interventions against COVID-19 in 41 countries”*;
13. Artikel van Karel Beckman Ademvrij omtrent verouderde grafiek;
14. Koninklijke Besluiten van verlenging van de Regeling op 18 februari 2021 alsmede 17 mei 2021;
15. Aanzegging van de Stichting Ademvrij aan de Staat d.d. 30 april 2021;
16. Onderzoek (Is a Mask That Covers the Mouth and Nose Free from Undesirable Side Effects in Everyday Use and Free of Potential Hazards?);
17. Artikel dr. Carla Peeters ‘Beschermingsmiddelen en testsamenleving brengen natuurlijk immuunsysteem in gevaar’;

18. Advies van de NOvA van 3 november 2020;
19. Reactie van de Staat op de aanzegging d.d. 20 mei 2021;
20. Aanzegging van ANBB aan de Staat d.d. 29 juni 2021.